

Akadeemilise Emakeele Seltsi toimetused I

Esimene

Liivi lugemik

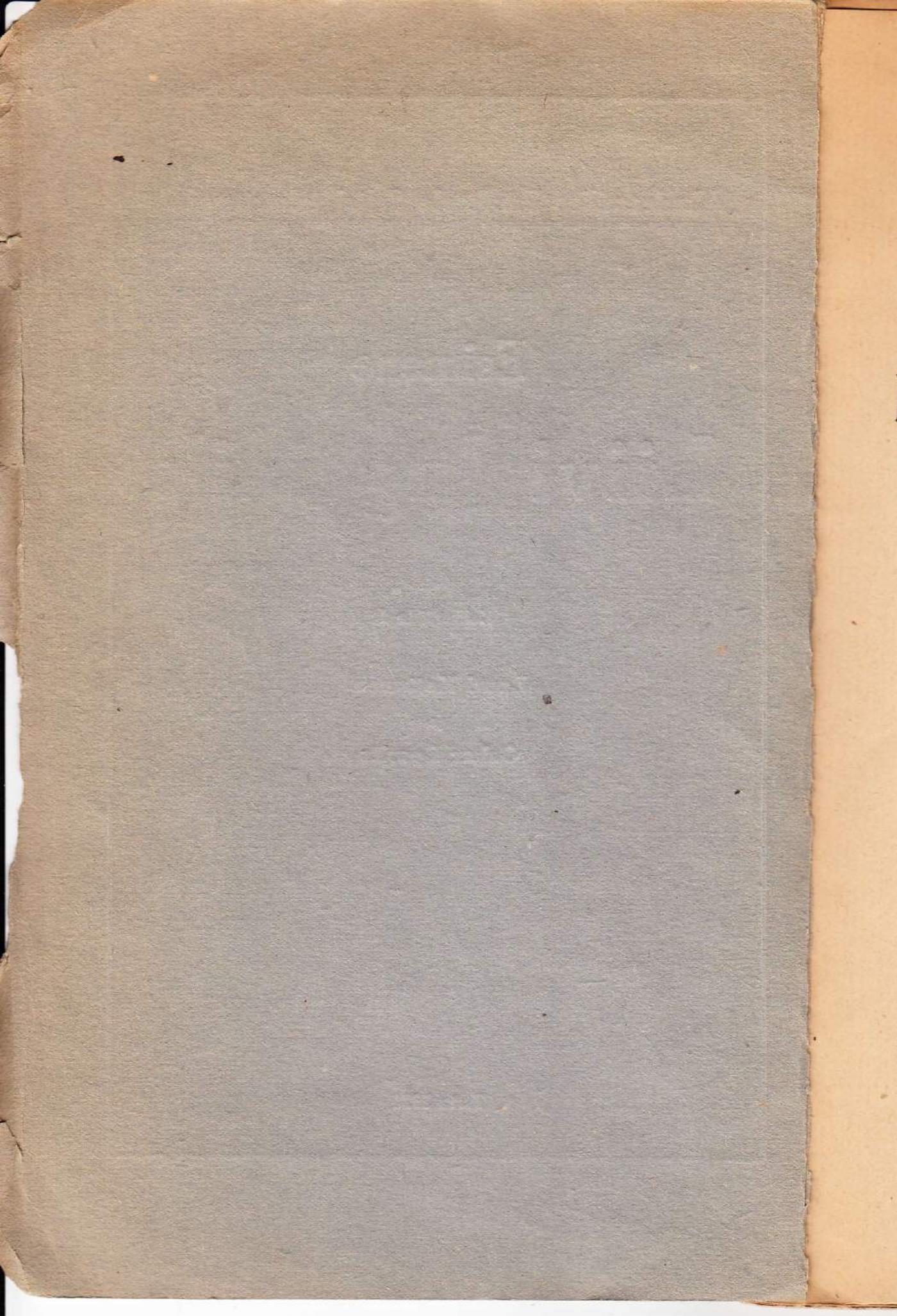
Kokkusäädnud

Lauri Kettunen

ja

Oskar Loorits

Tartu 1921

*Lugupärit mag. Väisäelle
lahkera mälestusse*
O.L.

Ežmi

Līvēd lugdēbrōntēz

Sasādēnd

Prof. Lauri Kettunen

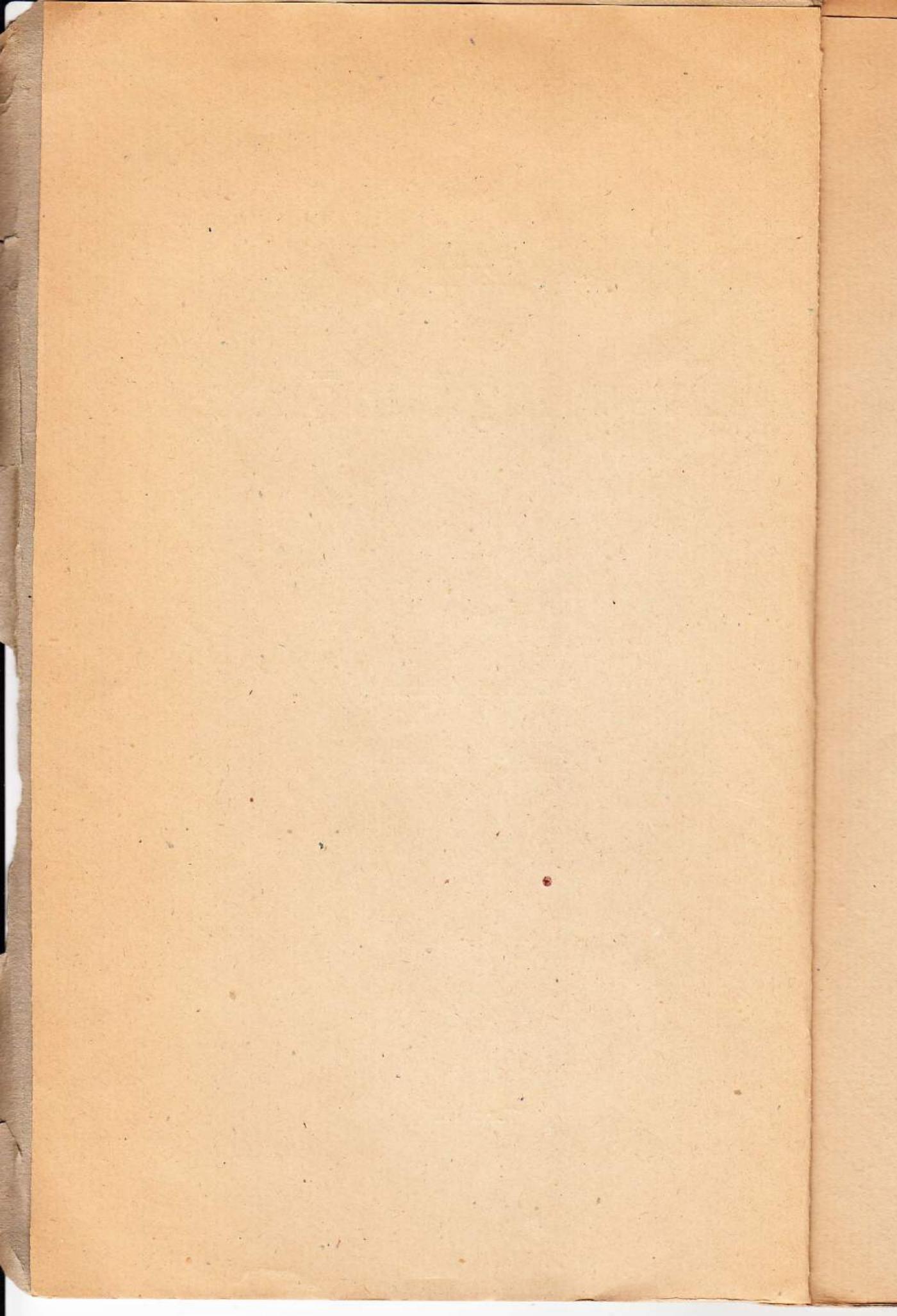
un

Štud. Oskar Loorits

Tartu 1921

HELSINGIN YLIOPISTÖ
SUOMALAIS-UGRILAINEN LAITOS

LIVAD TOUTLOUL.

Līvādmō, mīn sindəbmō,
Kui min tōurəz uod kil sa;
Mūrdabəd ka tovvə, tūld
Rāndanaigast perriat pūd,
Idstīd kītabəd min ūld:
Līvādmōn ma āndab sūd,
Līvādmōn ma āndab sūd!

Līvādmō sin kēl un mēl
Sugid äb uot kuol-nd vēl:
Izaizad tovviš tēdi
Mäddän merkəks näktəbəd,
Laz teiž rānda täuž sōg mēdi,
Laz mäd kodud kazagəd,
Laz mäd kodud kazagəd!

Līvād mō un līvād mer,
Līvād mēl un līvād ver-
Kui ne vōibəd jära kadda,
Kis sōb pīksta, nēdi mōz?!
Aigastidi tuontə saddə
Līvād igan um set rōz,
Līvād igan um set rōz!

14.I.1921. - O.L.

RĀNDALI.

Rāndali mernaigas istub,
Sidamt mur un zālām pīkstub:
Kus set vanklub, āmši pīnda . . .
Set ku kougnud uom, ~~gg~~ puold,
Sidam seldumt vodlub sāld,
Toiskilgst mierda rānda puold.

Patli, äbjuva um passouí,
Ab uo ežmist ārmast jembit.
Ašs, tulub, ašs, tulub
Dimant-pāva spīdiji,
Kis mād sidamt pāstab,
Kažist leij, kūjastub!

LŪŽ, 6.XII.1920. J.B. (27).

E D D I S Ô N A
rõnt, sasädijizeld.

Se um ni ežmi kōrd, kus mōzepikstad līvēd tout sōb enťšan ka id lugdabronč, mis nänt jemakielkšks, līvkielkšks kōrat, d se um līvēd ežmi lugdabrončaz vanadēn un nuordēn pa-juvamēks, un ja Jumal äbtāb, siz līb vēl pāgin ūži līvēd lugdabrončidi sie ežmāz tagan. Paldin um àiga, kus jega tout, nei piški ku ta ka laz volka, um sōmes enťšan bri jelam, ž, kus amad tout, d, sūrd un piškist, vōibēd it, z jella pasoul pāl, un kus ka amad kield at it, st juvad un ama juva kēl jega idēn um neikunei tām sindabkēl. - Miksperast äb vōi siz ka līvēd tout bri vōlda un iž enťš, ks jella, miksperast äb uo siz ka līvēd kēl neiiž juva un tōurez amad līvēdān?! Fidd, z laz volka pāvad, kus līvēd kieldē vigists rōkand, ! Paldin um jega līven enťš sindabkielde tōuraks pidam, st un rōkandam, st enťš vais, müžam, set līvē kieldē. Un kis ni vel uigeb enťš līvē nimme un sindam, st, kis ni vel kārtab un uigeb rōkand, līz, kieldē, se um enťš tout, enťš iza-jema un enťš izaizad polgiji - järapolgdēd laz volka siz ka täma iž:

Äb uo sugid vajag uigeb līvēd tout, n sieperast, ku ta paldin um nei piški. Bet ikškōrd vanšti um ka līvēd tout vond sūr un veggi un tunt, b ií amad imšrgoutlī, māst mōd, mingszkōrd um līvēd tout vond pāgin jo veggi un jo sūr äb ku letkiel tout. Enťš nīnād, enťš kēnig, d at vonnād līvēdēn, un vōrsd kēnig, d

at vonnəd līvəd, n tsiets, n nānt kēnigəd nīn̄. Un līvəd sōrlästeks at pūritand Idz kubs pids merdi un nānt koigidi at kartand neiku tūlda kil saksad, kil dēnād un ruotsed un amad. Un sie àigal sūr un veggə līvəd tout äb uo set jellən Kuolka nanas kōdstois-təns kilas neiku paldiní, bet līvədi um tāuž vond a-ma Kurmō Tālsa sōn̄ un pids rand. līvəd at jellənd Saksamō ruobiž sōn̄. Ka Vidumō rāndas at vonnəd set līvəd kunts̄ bestimō ruobiž sōn̄. Iž se kuož, kus pal-diní Riga pišab, ka se um vana līvəd mō un juva van̄ti sāl um vond Vēna sūs sūr tunt, b līvəd vālgamō. - Seííi veggī un sūr um vond līvəd tout seissadd, àigast tāgižpēden. Un letlāst at jellənd siz set līvəd tagan kougen mōl, ku piški joutəm tout.

Bet perr, tul̄ta saksad tān. Līvəd lekšt, nānt, n dūšig vast, un tapla sta nāntkəks, letlāst tegiž pa-āndist, saksaden tuít, n. Nei ne eit, tikkiž jelle, bet līvədi saksad tapist, pa-tuontiní mōz, vōtist, tikkiž nānt viíla un mō un toit, letliži nānt azməz. Siest àigast pāl, Irgez līvəd tout jo piškizəks ie-də. Ka tuí vel 1710 àigast, sūr mēr, un se ka nota-piz piga amad līvəd. Perre seda Irgez līvədi sugg, tegiž, un jega àigastas kaziz līvəd tout emit, un emit jo sūrgəks un leks ka jo rikkəks, kunts̄ tegiž tuí se perri sūr passoulsoda un nōpuošt, z vel kōrd ama lī-vəd tout. Bet Ipiž mōza murda līvədi iz sōita ka se sūr passoulsoda mitt. Seissadd, àigast at līvəd tap-lənd amad nälaim, dəks un at müž, m amad nälaimad windənd. Seissadd, àigast at līvəd nānd ändi sliktidī, mis vōib set nāda, un äb uot, kōt, nd eñtā dūšig miel-

da, — siz vəib mūž, a uska, ku ka jõdspēden līv, a
vīndobāmad nälaimad un pīkstamast, siz ab uo
kart, līv, tout kuol, a, mit-filmas. Pa-sadin' ai-
gast, di at līv, a jell-and. Kuolka nanas, līv, kilad,
līv, jelud, līv, lōjad at, mūž, a vonn, a tāsa rān-
das; mō un mōtsa, Iž vana vālda mer, ne tikkiz' at,
kūland īdstid līv, a kielda, līv, a rōkka, līv, a zin-
ge. Nei um volm, a sien siz ka mūž, a: līv, a kēi ab
tuod tāsa kadi, līv, a tout ab tuod kuol, a! Nei pit-
kald ku um Kuolka nana, ku um vālda rānda kōnkadaks,
ku um vōtstiji mer, nei pitkald um pīl, a, a st ka lī-
v, a touten passoula!

Tartu 18.V. 1921.

O.L.

KUI KUOLKA NIM UM SUGGĀN.

Vanad līv, a tapl, a saksadaks. Seis saks, iks
līvli ajiz sūrst suost leb Kuolka nanna. Kuolka na-
nas perri tapl, a voī. Līvli āndiz pūkonks, a saksan
pā pāl un kītiz: kuol ka rakk, a sa tān jära! — Un
nei se "kuol-ka" sōna vel paldiz pīl, a.

Koštreg, 15.VII.20.

A.D. (39 aig.).

KUI PITRĀG KILA UM SUGGĀN.

Māzmaiks ab uo vond Pitrag kilas mitt, midag, a st. Siz um tund iks Sōrmō miez. Rek um tund leb tāst mōt-
sast, un se sōrmō miez um nutt, a sie kuoz pa Pitrag-
aks (sē tāt, a: pitka rek). Māzmaiks at tunn, a tān, nē-
la veiī. Jegaiks um tiend eītēntuba, un nēsti at ie-
nād perimie-kōrand, a: Kurg, Tōriž, Sīm un Jōk. Ne at ir-
gānd jells. Māzmaiks ab uo vond mit-It, a mōniest, bet per-
r, a tāt tunn, a ne kurest ka vel jūr, a.

Pitrag, 12.VII.1920.

P.R. (85 aig.).

KUI KOŠTRĀG-KILA UM SUGGSN.

Ku ne līvad voít, Vidumōs un Kurmōs sataptād, siz iks piški parti voí iend tāns, Kuolka nana kīlgā jelam. Ne atto jellēnd täsa juvv, jelamēst. Roust, um suggen emītān, un ne at irgānd kildi nušt.: Mustanum, Kuolka, Vaid, Sānag, Pitrag, Koštrāg, Ire, Sīkrag, Užkila, īra, Piza un Lūž. Bet perr, seda um tund mēr. Siz umāt kuolānd tikkiž rouž jára un um iend set Sānagāl iks un Sīkragāl iks. Un ne molmād at kānād vořšmas routiedādi, kus vōike leud, mingāk rišting. Un ku ne at leudānd rišting tiedādi, siz umāt andānd sūd, ne rišting-tiedādan. Perr, seda at irgānd tūlda roust mūst kabalāst — Sōrmōld un Suomāst. Siz um kakš veižā tund Koštrāg killā. Iks um vond andāimān, se um tiend eītsān tuba,toi veiž um ka tiend eītsān tuba toiz, kuož, tegiž. Ni ne akkānd jelam. Un ne kakš kuožā sōbād vel paldīn nuttād: Andāl-kōrand un Zuokā.

Koštrāg, 6.VII.20.

A.S. (59.āig.).

KUI LĒTLIST SAITĀ RANDĀ MŌIPĀIKAD.

Vārgāigal iz uo vel mit-iks lefli līvād rāndas, un līvād ka mit-īt, letlist eīts vaiz, jelam iz laskat. Bet ku vārgāiga lopiz, siz Duonīg baron pań mād līvā perimiedān väggi sūr rent pāl, un tiedā tōž ka vel, neiku perimied laz maksāgād tämmān rentā un strōdegād ka vel neiž ku voít, jedmāl strōdānd. Siz līvā perimied sarōkandista amad ku iks miez un kītistā: ku um rent, siz laz volkā rent un tiedā ab, bet ku um klousāb, siz laz volkā klousāb, un rent ab. Siz baron satēlīz Kuldkīst zōldatidi un Vāntast aprink sūrizand ulz un sōtiz līvādān ziňā, laz ne satulgād amad Duonīgā. Sāl ta kītiz nāntān nei: kis ab tō rōrent, maksā un klouse, sie ma viskub kōrandāst ulza. Līvā perimied kītist amad neiku īdat sūst: tiegād mis tēg tōt, bet kakš tiedā meg ab tiem, jo rō maksami un klousāmi um

mäddan pa-jennaks. Ni baron sōtiz zöldatidi mōts, laz saralīgad kakš vedamt stokidi, un pidiz līvad il' ie Duoñigs. Toiz uomag Irgiz siz sūr līvad rabbmi. Baron satēl-z zöldatidi nei vakt pāl, ku mit-iks līb äb vōiks is-urg, un letlist voit, ne līvad rabbjid. Aprinkizand un baron pīlist, Iž jūs, ku līvadi rabist, un kizist, Idstid, voi ne maksab, un pakērat, b, d kuntrakt, d klousim, s pāl. Bet līvad kitist, amad: rabbeg, d mēdi voi mōz, bet seda meg äb tiem. Pāgin līvad voit, ju veriist norabd, d, ku aprinkizand kitiz baron-n: mis laz sie toutk, ks tieg, ne att, ku iks niez, nēdi rabb, m, zeks äb voi pieluots, labak, m volks, ku nēdi ajaks kōrandist ulz, un panks metliži nänt kōrandad sill, jo letlist äb uot, nei nei Itsniels neiku līvad un nēdi ass, vōib noädakte; siz ne letlist segg, b, d ka līv, kiel un līv, idmiel jära. Baron seda ezm, ks kil iz tō, sieperast ku letlist äb uot nei strōdng, d rouz ku līvad, bet nei ku ta līvadēn iz voi eminn mid, g, st tieda, siz ta voi ka sieks mieriks. Toiz pāvan baron sōtiz siz zöldatidi pids līv kōrandidi līv, perimēdi ulz, visk, m. Zöldat, d ajist, amad roud ulz, mōts, pūd ala un ändist, letlist, n nänt kōrandad ama līv, vilaks. Pāgin jemad gibist, jära. Zöldat, d vōtist, piškist lapst jema rindast un juotist, kilma vedk, ks jougaigas un rabiste līvadi neiku voi irm vančl. Siz ne perimied vōtist, tagan sie, mikšperast baron nänt ula, etiz. Ne lekst, Pēterburge, bet iz sōt, sāld ka mid, g, st, unn ne eit, neiiž.

Un nai mēg līvad saim, sasegd, d letlistaks entš rānda pīl, kus vansti jelist, set līvad.

Koštręg, 1921.

A.S. (19).

MANIFESTIZAND.

Sie āigal, ku vārgaiga lopiz, mād kila kestar jūr tuī iks izand brouts, seīlist vanad sūrd kriev, rattadeks, puossidi kakš-kolm īniz. Se izand vostiz lesti un ūdiz peppini. Siz broutsiz mīma. Ta voi lānd zōldat, d segg, kus zōldat, d at vonnad lēg, rās. Sāl tiend vedam vāldin un kuts, n zōldat, d, laz sieg kuijen jegaik set tōb nēdi lesti. Un nei ku se vēdam vond tija, nei ta tulab tāgiž rands, vostab toista kōrd lesti, nouðab tāgiž un lāb siz brouts, un āndab zīdādān un rovv, n un jo lāt, mīb ku um vost, n. Un tulab tāgiž rands kolmīz kōrd. Nu, ni moiznikad kuts, bād tānda pōdderjakt pāl, bet ta um kīt, n, ku siz ta liji Iž se pōddarz, ku ta lāb sie jakt pāl. Un manifestizand iz lā.

Ku se izand voi lānd pids sūrrekk, kruog, ta iz uo sizzel lānd. Grōv kańt pāl ta um siend: lagt, n sel-liz knas īran grōv kańt pāl un siend. Bet iez, ta um kānd vanīlāmas, kui jelab, d rīdi pids moizidi. Un ne kolm miest, kis tämmen umat īniz vond, iks um vond doktar, iks um vond sulli un iks um vond povar. Mit-iks āb uo tundan seda izant. Ikskōrd ta um tiend ents ūnei vāldin, siz um vond neijen sūri guod, tēdi rīndas, un siz umat rouž nān, d un mōtl, nd, ku se līb iks sūr miez. Rouž umat lān, d mōts, lēbakotid un juodeblegiid sālgas. Siz izand um kizz, n: kien tēg lāb, mōts, jelam? Bet rovv, n um īrm vond un ne umat kītend: īzēnts, n.

Nu, siz moiznikad vōtista, täm vizz, un vīste Vānt, politsei jūr. Vānta ta um sōnd vīd, d Rīga, Vānta politsei īniz. Ta um vīd, d Rīga gubernātor jūr. Un gubernātor akken imm, r tämmen un vīnd pids trepidi ilz. Siz um se Vānta vāktmēstar, se um lānd pōlam gubernātor kādst post, kis ne Vānt, tāgiž vīks. Gubernātor um kīt, n, ku ne zōldat, dān sōb ant, d post, kis vīb, bet tämmen um lēmīst jālgin, sieperast ku ta um seīli jamda, riſting.

Nei se vōra, n izand kadiz jära. Ne at kūland, ku se

izand voi kēzaír veí vond. Un seílist rōd, tämmn, um vond, mis mūnāigast tieb. Täm örōnd eitt p tikkiz Ire kestar jür un at säl vel paldin. Un siz perr, seda ku ta leks jära, siz iz uo mit-idən jemín bri iez, rijs jell, un iz uo ka bri peks, jemín nei.

Ire, 29.VI.1920.

K.L. (90).

LNGSÍMAN SODA.

Mina voi vel polakaz, kim aigast vannit, ku tul tāns engelman sodikšam. Ne Pitragl pańt, ānkar pāl kakš koig, iks voi frantsuz koig un toi voi engelman. Siz tul bēt aig. Id pitragnika perimien voi sūr lōja līdzä uztiedē - sien pańt, tul jür, un kitista jära. Toiz perimien kah voi lōja, un kah kitista jära. Kil pōlist, alg, kitag-d, bet kitista jära. Siz ne engelmanid lekšt, kill, rou jür. Rouz voít, jära ädagend, bet engelmanid klopista ab pāl, alg, kārtag-d, ku ne äb tiet midag-d. Iks engelman tōz juod, un leks id, kōranda sizzl. Naist tōst, tämmn señd, and, juoda, bet ta iz vēta. Tōst, append rokk, and, - kah iz vēta. Siz toit, periz, ks seld, veta, un seda engelman joi un pateniz sie jedst.

Siz ne lekšt, Žānagal, pids rands, zing-s. Säl voi kardon. Ka sien pańt, tul jür, un kitista jära.

Siz attu ūng. Koim pāl laskista sūrkabal, ks, un ne lekšt, amad koig pāl tēgiž. Toiz uom-g ne kakš koig, lekšt, Kolka. Säl nāiž leks bōt aig. Bet iks piški krieva zūker kōnka tagan lūrāz un se vōtiz laskiz id engelman mō, kien voi se flaga kāds. Siz āndist, koig pāl zignāl un siz ūrgiz vana Kuolka soda: Kuolkas voi baskieridi vast, un ni ne laskista vastukst. Eng, lāuñad eslaekist, pivakoda, Kuolka moiza un kardon kitista, jēranāz, un baskierid aillist, tikkiz kiž mōts. Id baskierid akiz sūrkabal lēd vel ibiz, nā, labak laz volks pōna pagalam äb ku iž! -

Vān seíli voi se vana ūudag Kuolka soda - äb seíli, ku se paldin saksa soda voi.

Kostrag, 11.7.20.

D.F. (74).

**IDĀKSKIMDĀ KRILVĀ KOIGĀ LIVĀ
RĀNDAS TOVVĀ KĀDS.**

Nei vaga pāva um vond, ku mer um vond seíli neka spiegīl. Kingi idākskimdā kriev, sodakoig, um vond mers, ānkar pāl, neika Kuolka nanast īrgāb nei Ira jougst sōn. Nu, ni um tund īdān sūr tōvaz un um ar-tān koigid tikkiz jāra. Set kakš koig, um tund nei ležgal mō jūrd, ku pids būk, at astānd rouž sūr māg pāl. Ne rouž at ienād jell. Neijen set um iend jell, siest idākskimdā koigst.

Siz toiz pāva um tund merst neijen ūbiži un roušti aige, ku at maggānd neku sūrd baīkād rāndanaigas, ūbā, et apud saddāldāks, mūn ūbdāst rōdad jālgas. Un iks vana miez un kiskān ūbbestān jālgast rōdad ulz, un zīdād at tunnād un vostānd nēdi. Rāndanaigas um vond ka papierrōde pāgin, bet rouž āb uot, tundānd, mis se um pa-aža, un lapst un naist at korānd nēdi un kūjastānd neiku bīldidi. Siz at tegiž tunnād zīdād un vostānd seda rōde.

Ne kazakād, kis jell, eita, ne at Ira kruog, s von-nād kuort, lās. Perra ne at lānād jedspēdān. Ire kestar um nēdi gloīban un sieperast ta um sōnd valdiBāst sūrd tādād rīnde.

Ire 11.VII.1920.

L.D. (41).

**KUI MA PĒTERBORGS RĀKANDIZ LIVĀ,
KIELDĀ:**

Ikskōrd ma voi Pēterborgs. Piddāz leks nēla sūr-dā, izant, kruon uniformās un rākandist, enīs vaisā. Sāl nutiz minnān iks nēsti seldā rāndakielkāks, vōi ma āb uo Klou puoga Irelā. Nā-ā, se ma ka voi. Un siz ta kītīz: ma sīnda tūndāb, un īrgiz rākandā minkāks. Ta īz voi kaptān kruon, koig pāl. Nu, un nī mēg rākandīzā rāndakielkāks, un ta kīzīz, kui siz aīda mād puol juvist ka lāb, kui sīd um jelami un tikkiz. Bet ne

kolm izant, ne eit, vančlam, mis mēg rōkandam, un
brīnast, mis se pa-kēl um, ku ne pāgin kēli volīi-
jid kūland, bet seílist kield, āb. Un siz se kapten
kītiz minnēn: va ni, ne amad at väggi sūrd un kovald
izand, bet mit-it sōnna, ne ab samōsta, mis mēg ni
rōkandam. Siest sa vōid nāda, ku jega kēl um vārts
un ku sindabkielde, sinnēn mūžam um mīlinčemast nej-
ku mina seda tieb.

Ire 29.VI.1920.

K.L.(90).

MĀD KALAMIE JELAMI.

Se voi kasķimda, àigast tāgiž. Ía uomag perra väg-
gi pūgijid ied, uonādzsl valald tuí mād iza muragāl
tubb, un kītiz: mēg uom maggnkil knass, ied, bet
sāl mers roud vōitl, bēd nōvaks; iks koig um ailēn
aige un rouž plisb-d vel pāl ill, tutkams, ieze ne
at vel tūlda näktānd. Mēg ailizma randa. Sāl sai ju-
va pids randa tuod, d seis verst. Ireld gloibdab-lō-
ja. Seda vedista ibbistaks. Gloibijid vaisa voi iks
nuor pois, kasķimda, àigast vana, iksainagi puoga énts
jemanaatraitan (iza voi upandēn jära). Lōja vōiž jä-
ra kadd, jegas irgs. Jema itkiz väggi un iz tō poiga-
lask, gloib, m, bet puoga pōliz un leks veglaz. Perra
lālamt muotšam, at ne sait, sur lōjan ležgal. Ku ne
neist, piels, ku tulb-d jūra nēdi gloib, m, siz ne
viskista, énts örānd sālgast merr. Keudaks vedista
nēdi gloibdgb-laijs. Kōdaks voi gloibdat, munt voit,
ju jedmal jūra upandānd. Lōja ailiz aige. Ibbist vod-
last rānda pāl. Ašš, pańt, nēdi rattad sill. Iks ver-
žiz pōlaz. Min āma tōmbaz énts vāllast immārd jära un
eitiz tāmmān pāl. Ne voit, amad jära kilānd, bet ju-
va kuop, māz jūs ne ašš, eit, tegiž luokaks. Siz nēdi
āma kila leks tōrintām. Perra kōdaks pävv, jära läts,
ne väggi tenista, ku ne sōnād juvist pittād un kītis-
t, ku ne énts mōz, läbad kītām, ku ne at leudānd rous-
ti, kis toista gloib, s énts jemamast ab rāk.

Ne voit, Dēnāst perin.

Sikrag, 27.VI.1920.

E.P.(35).

IL LIVAD JELAMAZ PASSOULSODA ÄIGAL.

Mēg uom pāgiń läpsi vond eñtš izan - Idaks kabalt. Sieperast min izu äb uo vōind mēdi nei kazatę, neiku mina eñtš läpsi. Mina voi idaks äigast vana, siz ma lekš vōra jūr kōrapaintaks eñtš leib, peíí, m. Un mina jeliz vōra jūs kolmkimde viž äigast. Siz ma pretsiz. Min nai voi neiiž vana; tämmen voi se mōipäika. Siz ma tuí tān, un Irgiz jell. Se mōipäika voi diktī palast. Mina Irgiz täsa muots. un tei nē-äi jelidi juga äigast. Siz ku ma lekš baron jūr kunktak sōm, siz baron ežm, ks iz pōrtieda, kis ma um, un kiziz min käds, voi set mina äb uo mōtsagēgs, ku iks seíliz nimk, ks voií mōtsagēgs. Bet mina tämmen kītiz, ku ma äb uo, un ja ta äb usk min kītämäst, siz az ta kizzag nānt mōtsakaita kädet, ku mina äb uo mōtsas mitt, stokke vōtten. Siz baron nagriz un piekūratiz min nim. Siz mina jeliz nei kōgin sies mōipäikas, kūntš 1915 äigast sōj, un uzpravintiz tikkiž eñtš jelud. Izand ändiz minnan bālkad tagumaks päl un kītiz sāljūs, ku ma voií tämmen rikting samake, juga äigast eñtš rent un ku sieperast ta ändaji nānt bālkad minnan vodlemaz päl.

Bet ku ne jelud voíí, tikkiž uzpravint, siz akiz se sūr sōda, mēlatoistən äigast. Mēg saim, ulzait. Jedmel kraev, z ajiz māi kin verst, rānda jūst jára un vōtiz minnen nēia niem, jára. Ií nē nēia niem, vediz svara päl kūskind, viž puja, bet mina äb uo nānd vel sie jedst ming-ece māre. 1916 äigastas tuít, tegiž sak-sad tān, siiez, t. mikií sōc mēg iž voiim, kah vel täsa. Siz saksa ajiz māi tikkiž alz rāndanäigast kim vers-ta, jára un kītiz: pang-d eñtš ukst tikkiž vizza un az tād vīla juga tikkiž tāna, ku tēg sōt, perr, kōd, ks pävvo tāgiz, ku tād vīla sōb tikkiž sōrgād un uzpast, ku mit-iks äb tuođ tūs viíí, nopoüsta, ku juga ie līb zōdat, z, kis uzpašub, ku äb sō ne ukst ilza murt, un

ja kien valt, z sic notikab, se sōb apstroipt,d; bet ni tāddan eits,n um amad,n il kaškima, nēla stuń-d, volmaset ulz. Odan tul se sōna, un uonďal mēg brout-sizm, ju amad ulz un jetizm, tikkiž eits vīla kodai. Mēg leksma, kim verst, rāndanaggast jāra mōmied jūr. Väggi slikti àiga voi, mēg iz novim akurāt mitt, mis dāg, st ulz. Ibiži mādden voi veit, siuperast ei piga ama vīla tān, sizzal. Jegaiks tōž vött, eits jelaidi In, bet sigsäiga voi, lun īrgiz sadd, - lālam voi. Pāgin, kis vötist eits jelaid kil In, bet perr, iz uo jelaide,n siemaiga, se ei tikkiž tān, iž rānd. Siest voi ulm, st pāginde,n jelaid jāra mōmieden. Mūndan eits, örənd ka sizzal rānd, xist,d eits, vīlatind, voza, mis glābiz mō sizzal, bet perr, iz sō kädd,: saksad vötist mō si-zald ulz un seit, jāra.

Se voi puolpāvan, ku mēg saim, ulz, ait,d, siz ežam-pāvan tuít, vel mingi vanaden tagan tān. Min vel ka tul sōm midag, st. Ne voit, siez, kill, tunn,d sizzal un siet, vizz, vött,d. Saksad tōšt, nānd roust tikkiž mōz, lask, bet nē pōlist, alg, nēdi lask,g, ku nē at tunn,d nē vanaden tagan. Siz saksad iz nuolask, ka nēdi mōz, un ne tuít, tāgiž munt jūr mōl. Sē siz voi ka perri kord, kus mingi mēsti voi vēl eits kom, rāndanaigas. Mādden voi vot, mēst eits,n ūt, kuož, kus mēg vōikam, ied, paik, al. Ne mōmied voit, ka seilist, kis set mādden vēlest il ie pī. Toiz uom,g mādden voi brout, m, st tegiž jo kougn. Nei mēg broutsizm, uonďal varald jāra un pāva leb broutsizm, kūntš meg liedizm, tegiž seiliz, kis mēdi vast, vōtiz. Ka voi siz mei slikti àiga, ku tikkiž lapst voit, puolsōn jāra kilm, n. Min eits piški puoga itt, kabal kiziz: kus um se kuož, kus um se kuož, kus mēg tān ie-ze, maggam; labak, n ku mina äb volks sind,n siez, passou-je, ku mina kilmab jāra.

Mādden mitt, midagast iz uo ka sied. Mēg leksma, id jūr pōlam, toiz jūr pōlam, bet ne mōmied, kis iz uod ulz, ait,d, nēsti jugaiks kītiz: minnan äb uo un mina äb voi and, kus ni läb - mādden um āndamist, saksad, n neiku nei. Un nei ne mōmied jelist, sie sōda aigaks: teit, volt, un ballidi, juotist sietist nēdi saksiđi un pāgin neits,d, n

voít, saksadaks lapst un kā vel nuórd naist, n, kien voít, mied soda pál! Siz mina broutšiz Id puolpávan un minnan iz uo leib, mis mu pivapávan siekš eñts lapstakks un eñts naizaks. Ma leks siez, kill, kus págín saksidi voít, kuort, lás, un kei sie ama kila leb sie pāva un pōliz, az āndag un mīg, eñts maks perast minnan set Id kukií leib, az maksag mis maksp. Bet mitt, kuskast ma iz sō seda kukiít. Iks perimiez, vana pois un rikaz diktí un emin ku sadin va- kin riggast sic sigž, bet täma kah minnan iz voi nīd, kukií leib, un kītiz set vel pál: täd līb, d, n ab uo āndam, st, mitt, midag, st, muíki set tādd, n ān- dab! Un nei vol vel pāgiū perimēdi sellizi; se vōiz volda set mingi ūrali-ūrali, kis voi sellī risting, kis seda ka aphötliz, kui lälamst, z, nänt, n um, kis at ulz, ait, d.

Mēg voím, kās kūd, sies kuož-s, kus mēg lekšma. Siz mēg saim, ait, d tegiz ulz, sieperast alg, mēg sōg, d eñts vilí, mis mädd, n vol kedai iend. Duonig baron jeds, izand un mōtsaizand, ne voít, saksadaks Ids nōus un ne mišt, mād ainad tikkiž saksad, n, al- g, mēg sōg, d eñts ibiž, n un niem, n sied, and, . Kil mēg saim, tall, vel kodai ka last, d eñts, n nagmī sōm un mis vel volks, iend, bet zōldat, d tuít, mād- kaks in, un iz vēl, a mädd, n vōtt, riktig mitt, mi- dag, st. Un sāl iz uo ka emit vōtt, midag, st. Tikkiz ukst voít, ama kilas väldiñ, läbud jära vōtt, d, pag- r, b, ukst kah tikkiž jära vīd, d un nagg, rd jära kīl- mand; un kalamied, n, mis vōrg, d, nänt tikkiž vedist, saksad Duonig, kubb, un sāl ne mārgand, st jüra.

Piga nēia àigast mēg voím, ulz, mōmied sege, ait, d. Set sie kevad mēg saim, kodai last, d tāgiž rand, ku ne saksad leksta Rīg, un Sōrmol.. Siz mēg tuim, ka kodai un mūdē mēg iz liedan, ku nopuošt, d jelud - iz ukši, iz läbidi tuban, iz pōrant, iz öj, emit. Págín jelidi, mis iz tund seda kuož-, kus ta um vond. Mōd voít, tikkiž àimamök, k, last, d, vōrgidi mād- dān iz uo - tikkiž voi pagalam. Kild, d iz uo mädd, n ka midagist sie kevad, kōdakstoist, n àigast, s. Bet siz ku māg, tuim, tāgiž rand, siz ne saksad, mis voít, vel

sizal, ne diezgan mädkas juvist jelista un zälist, ku mēg uom nopoostād un mädden um slikti. Un ne kiltist, ku ne mit suggs āb uom, nei siliest, az mēg räukag Iz eñts izandād pāla, ku ne seda tōnd, ku mēg sōksma ulz aitād, ku mēg spiontam krievēn, ku mēg āb uðmjuvad rouž, ku āb pidam suksa kańt. Bet siepārast mād izandān voi se rēkandeks, ku mēg sōm ulz. aitād: siz ieb mād vīla tikkiž nānt kädds un ne vōtabād saksa käds tikkiž sie maks ií mād vīla. Nei se ka leks. Un vel paldin mēg āb uom mitt, mingist atmaks, sōnād.

Nu, un ní voi irgāmest ūd pāl jell. Siz tei rōžķes nēdi vańdi jeliidi kubbe, mūči pugiz tranžeiz jelam. Ka irgist kļaka ūd pāl mōda un pańt, rōžķaz, mis juga īdān voi, mō sizzai - vīlī, un nagri. Kalamied irgist veije, bet lōjad volt, katķast, amadān ūkād sizal. Kil amadan iz uo neijen skōdā, jo mūnda rištingān iz uo mitt, midgast, bet mūndan tegiž voi diezgan skōdā.

Min eñtsān ei tikkiž mōipāika vīla sizzai. Mina mitt, midagist iz vōi nuovīdā, ulz, jo siz voi nei slikti rek ku ibbi māz vōi nuoveddu, set neijen, mis mingz pōr pāvvā siemzkrēmā, leibā un magdābōrāndā - se voi tikkiž min vīla.

Sa voi saksadeks. Ku ne lekšta jära, siz tułt, sie talla fākstoistān āigastas punnist. Ne tegiž mēdi puoštāst, mis mädden vel voi. Siz Bermond tiešād trietsast punnist jära. Siz tułtā perīķeks letkielinikad un ne ni at mād izandād. Bet ni um ka nei kougan, ku sie murkāks mina um nei knappāks iend, ku emińt āb vōi tiegā jells: silmad at pimda, nai um švakķ rematismus käds jaigši un keižši. Ferizāks sai vel se sūrimi puoga mädden, kis voi se tiejelaji, mersakēji, mōkīndaji, se sai kōdskim-āigastas vōttād dienast. Un ní mädden āb uo emińd mitt, ita kis ií mād aptiedab. Sie talla, ku puoga sai die-nasta vōttād, siz mēg teim pōlandākskēra, az laskāg mād puoga kodai, ku mēg lām eñts jelamāks puoštā. Iks ibbi vel voi, uh se kah sprōgiz mōz. Ka voi avīzād sizal kēratād, ku um pōlamīst nēdi kodai, kis attā apgōdnikad. Mēg leksma eñts pagast jūrā, ku pagastān voi spriežāmest un tiedāmest, kient, um vajag kodai. Bet ne tōst,

ku nēdi vōiž palle un ando midgast nāntān.Bet mēg joutām rouž mis mēg nāntān vōim ands.Kil mēg keima ēnts naiz-kā sie talle kingān kōrd pagast jūs,bet ne iz tāet,seda,ku min puoga sōks kodai.Siz mēg teim,pōland-kskēra Vānt,aaprink jūr.Māddān vol doktarast seld,lietūsib,ku mēg ab uonstrōdnikad,ku seda poig,um vajag kodai.Bet ka tāsa mēg iz vōim savodl..Siz min nai leks Rīg-,tei pōland-kskēra tegiz minister jūr.Siz puoga sai atlasted īd kū kodai.Perratāma,un voi lēm-st tāgiž.

Nei um vond min iga jelani.Ni mūd, set vēl,ab läbak,un ku jära kuolaks.Iž um knapp-,nai um švakk-,puoga dienastas — nei mitt, midgast emind ab tīk jell,un ni vodlob set kuolamast.

Koštrāg,9JVI.1920.

J.S. (57).

UŽ KUOLKA SODA.

Saksad voít, tāsa sizal un leksta Kolka.Se voi uonďzel varald.Mēg vel amad magizma,ku krievād voi-ta tunnad ieza aiga.Ne voít, kažzist kurkst sōn un ne kizist,um ka pāgin saksti tāsa mō pāl.Mēg voi-ma,jära ädagandamad un iz tuođam mitt,rökanda kah.Iks krievaz akurāt neilž seíli vāldad ibukstekst miez neiku sina,un kis tiedab,aga sa līd ka Špionaz.

Nu,ni siz ne krievād voít, sōn,ad teuts,ku saksad at Kuolkas.Nei ne panit,Kolka jedspēđan,un voi-ta vētand tāsta puosid,kis abtēbed nāntān patrōnād kand..Puolsts Kucka vaita ne voít, satiekand saksadēks.Ni līb soda.Iks krievaz voi lānd ií rek mō puol rōz,saksa voi ievāntīn,ku krievaz lāb,un voi irga las-k,.Siz krievaz voi ka tiend ēnts lēdviskijid vāldin un irga kah vast,lašk-,un voi jūra laskān kōd,ko-toisten saks..Mānt saksad ūrgist jedspēđan.Siz voi iks saksa Špionaz lānd Kuolka moiz,kītām,ku krievaz um aigas,laš urgegād jedspēđi.Un saksad voít, lānād jūra neiku lūdēks ulza pūst-ed.

Toiz pāva at lānād salajid un salandānd kuolandān sōpkād un kielad jära.Iks um vond vel jels.Ne at pot-

kastend, laz sōg ka sē pagalam:

Nu, seíli siz volí se ūž Kuolka soda saksadaks.

Vaid, 13.VII.1920.

L.B. (64).

KIS SA UOD?

Min veí lekš Pitryggäl. Täm lamp volí jära kaddan. Ta astiz undarstants, un neiz säl entš lamp. Ta kitiz sūrmien, ku se täsa um täm lamp. Bet sūrmiez kitiz, kui se täm lamp on, ku seíliži lämpidi pabrik tieb diezgan. Nu, bet veí set kitšb, ku se täm lamp um un pölab, laz sūrmiez atändag täm lamp kädə. Siz sūrmiez kizub veí kädst nei: kül, kis sa uod?, vōi sa uod letkiel rišting aga sa uod līv? Min veí kitšb tämmen vasta, ku ta um seld. sindemast līv... Nu, ku sa uod līv, kitšb tämmen siz se sūrmiez, kus sa uod līv, siz mina uskub, mis sine rökandad, un siz ma ändab sinnen sin lamp kädde. Bet ku sa volks letfli, siz ma kil ab uskaks sında, sieperast ku ne letlist, nēdi ma ab no leudang mitte ita, kis um guodig rišting. - Un veí sai entš lamp kädde.

Kostrag, 9.VII.1920.

J.S. (57).

TOVVÅBRCUTŠJID.

Sie tall, Pitrag kilas ikš miez tōž brouts, tovv. Ta kitaz, laz rouz täm jür läkkad, ku ta ajab amdi kuredi uldz. Un täm jür lekštä pāgin. Täma kitaz amaden, kis tuí, ku perre kim pävv, ne brouts, bæd ildz un ku lug näntən paldiž um täuž.

Ni Id ðdeg ne amad vonnad kubs un vodländ, ku tulab se piva stundá. Bet ab uote savodländ. Siz at länd kodai muragäl. Bet uonidžäl teiž ikš nai um nūžen ildz un länd munten kah kitam, ku ni ta brouts, bæd towvez. Un ikš um vond notappan väskæz - sie škinken jära munten, ku tämmen eñtšen äbuo vajag emit midegast. Toi nai teiž nokiet, n nötidi - nänt um gūžen tulla. Un ni ne at länd, at vodländ un palländ, ku ne ni brouts, bæd ildz.

Ni ne nānd, ku iks pīla tulab. Ne at mōtlānd, ku se nānt vōtab Ina. Bet ku se pīla um sōnd nānt jūr, siz ta um laggēn jära. Nu, ni se pivamiez um kītēn, ku iks um patli nānt segasf un ku um lēmāst un ajamāst sien se kure uldz. Siz ne at aijānd seda ku-rest uldz: ne at puolad pāl pallānd Jumalt, pā mōs, perz gaisas. Perrē pivamiez um kītēn, ku paldiž tämmēn piezvaanub tavvišt, ku ni ne broutsābād ilz.

Bet pitragnikad vaantlaabed läb tagan, kui ne sāl jelabād un nagrabād ku piñid. Nu, nei se pivamiez ie-vāntlaab un aileb dālbaks nāntān tagan un tōb nānt mōzē rabba, bet ne at vōinād isurge. Un se pivamiez um lānd tāgiž un pallāna teiž. Siz ta um kītēn, ku ni lib lēmāst kodai, bet laz ne äb strōd-gād emint, laz kāgād amad vāldiš ūrinis, ku perrē nēlakimē, pävvē, ne broutsābād jedspēdān siest passouīst, laz mīgād jūra eñtā vilā, ku nāntān äb uo emint vajag seda viifē, mis vajag um mō pāl. Un siz ka at vīndtämmān, kis sōb siez uskē, mūnda um vīnd pūndiñ vōita, mūnda vozza, mūnda väskāst, mūnda pieniz joudi pa-pūndiñ, laz set sōgād tām uskē, ku siz libād jelsē towvēs. Un amad at kānād vāldiš ūrinis, ku pivad neitsād.

Nu, ni um attund se nēiskimēz pāva, ku ne ni broutsākst. Ne at vel pallānd Jumalt, bet ni ne at nānd, ku tulab musta ñpkaz sillē un amāi apnūškab un pivamiez jūr kadub jära. Nu, siz ne rākest, ku pivamiez um kure un ku se äb uzbroutš towvīz. Toiz ðāg ne teiž pallānd un siz ne nānd, ku tulab iks miez siz-zāl, zoig käds, un zoigab pivamiez sälge. Pivamiez iž um vond noigten, ku ig um tund sālgast mō neiku vež.

Ama ie ne at muotsānd; siz um tund pivapāva uo-māg. Ni ne at lānd kodai tilkiš. Se pivamiez um iend iksiggin istam eñtā rāi pāl. Amāi at lānd lōtsāl, un ta um vōttān id va pan käddē un zvanān: bim, bom, bim, bom! Siz ta um nānd, ku drougs piñ läb sie, täm kanamundi. Nei ta um ailān un akken sie piñ käddē, iž kītēn nei sie piñān: es sied amad kanamunad jära, mis siz minnen lib siedē! Ni ta um laskān sie piñ vāldiñ un lānd tubbē un zvanān teiž: bim, bom, bim, bom!

Perrē sedā tuí vodd-lāab-vōlikštāks, vōtīz pivamiez vizzē, mikspērast ta Jumal sōnnē appolgsb. Ta kītēz, ku ta äb appolgs, ku tämmān nei Jumal towvēst kī-

tab, bet ne vište tām Duonīg, un pańt, tsiet, m. Perre ta-sai vāldin, bet ei guodigaks un eminānēdi roučti iz mōn. Bet Pitrag-l ta iz sō emint kuočun siz ta tuí mād killa.

Vaid, 16.VII.1920.

J.S.(15).

ID SODAMIE NOTIKĀM.

Se voi kūžtoist, ns āigastas nōvember-kūs, ku me pīlizem Kārpat kōnkēd sizal un taplizem oustrieš, daks un diezgan dūsig me peksizan nēdi. Bet īds joukās pāvas oustrieš, d apsnīkist tāgiž lād. Siz ne eita paikel īd sūr kōnka ala. Siz mād Balašovski polkan voi izant, d pavēl, kus kuožes un kui jpn un kui sūr joud un kui ne at appannad. Siz mēg saim, izvōtt, d seiskinde vīž rīstingt un saim, sōt, d izlūkam. Mēg lekšam kah un neizam nēdi, kus ne voitā un kus kuožes ne pīlast. Se voi uonāžil varald. Mēg voi, m amad jāra vīzzand, bās ūnda, bās siem, un bās juāmat. Sie uonāžil voi sūr sangdi ud neiku mit-miādāk iz vōim nādā. Siz mēg akizām tulm tāgiž ēnts zinādāks, bet meg nomulidizam un iz liedam ēnts polka. Siz mēg mulidizam kaķš pāvv, un kakš ied, un iemulidizam nānt rezerv, d sillā. Ku ne sait, mēdi manā, ne izsōtist tulīn lēdētaidāks mādden tagan un akist pids mēdi laskam. Jādst, puolda tulīt mādden pāla, ne nāžēlig, d madjārad. Siz mādden emin iz uo miādād tied, un meg voi, m piepīkst, d paanda. Un nei mēg sadizam Oustriji vāngib, z.

Ne tulīn mādden vōtist jāra tikkiz, mis set voi. Minn, n voi seis kopik rōd, un sie ka vōtist jara. Kien voi juvad ūrend sālgas, nānt ka vedist mōza un palī, d ajist mād nānt stabb. Sāl mēdi izdalīn-tiz kōta rind, un mādden nei voi vodlam, st kaķš-kolm stūrda, kamār attul nānt palkovnika. Siz se tē-rīntiz mādkaks nei: tērīnts, balasovts, d, kus te tōt, broutš - Krākovv, ?! Nei ta mēdi pienagriz. Sāl mēg saim amad uzvōtt, d, nei kui me pīlizem. Bet siedē mādden ist āndat. Siz ajist mēdi seīliz mōtsanaig, un vedist drōt-ūog, immarkout mēdi, un pańt ama im-mer mēdi vaktid. Sāl me pīlizem īd pāva un ie.

Siz mēg saim aizaitād īd rōdarek-stante, z un sāl
lōtīst mēdi wagonād sillā, neiku jelaidi, un vīsti
jedspēn jo kougan, kus voi emin mād velidi. Se sai
nuttād "vanāgnikad lēg, r". Sāl mādden leks slikti.
Lēg voišām nālgas, teid mēdi seit, un madjārād ra-
bist stokidaks un ajist smaga tie jūr pāvad un ied
leb strōdān. Sāl mēdi iedaíntiz andi īd, kubba un
āndiz mādden rōz aiga atnovva. Ku se àiga voi pa-
lānd, siz saim amad teiž piekēratād un sōtād jed-
spēn tiei, kus voi vaidzig. Kevad me broutsizām tie-
lā, amad un saim aitād un rābtād. Strōdāmāst voi bās
maks.

Nei me nostrōdizām tiera àigast. Me īz voišām
ēntšta apsnīkānd un kōlīzām urge jedspēn. Meg noūr-
gizām ka un ieūrgizām Krievomōl, Ukrainā, z. Mina īz
voi kalamie rištong va vanštā līvišt Kuramōlā. Siel
àigal voišā, saksad Ukrainas. Mādden dokumentidi mit-
tā mingiži iz uo un meg iz tuodām saksadān ēntšta
nāktā, - ja ne saits teuā, siz ne mēdi norabist un
sōtist tāgiž. Nei mina sai slepstān tiera àigast ka-
mar lekšāta saksad ulza. Siz ietulītā sillā punnist.
Mina pōlīz, laz sōteg mīnda kodai. Ne minnān kītist,
ku kodai ab luonā broutsā, un labakām um lākāst riki-
di voi buržuidi tapam, ku paldinā um se àiga, kus um
izniidāmīst amad rikkād un iemāst amadān īdlīdzigaks.
Bet mina nēdi iz kūl un tōž kodai broutsā. Siz ma sai
vodlām vel juva strēk, jo mēg kūlizām sālā, ku roud rō-
kandist un kītist, ku tulab ikš sūr jendrāl D e n ī -
k i n, ku sien um sūr joud un ku se nei slikti ab tie,
ku teit, punnist, ku se mit-īta rištingt ab tapa un
mit-īta ab nīdā.

Nu, un ku mina savodliz tānda, ku ta attuī Ukrai-
nā, z, siz ma leks tām valdibmied jūr un pōlīz, laz mīn-
da sōteg kodai. Ne minnān kītist, ku nāntān ab uo vī-
māst mīnda aizsōtā. Mina mōtlizām, mis ma nī laz tiegā.
Rōda minnān iz uo un tiedā, ma iz voi sōdā. Nei ma voi
piepīkstād lādā. Denīkin sodavüggā, unn nei ma ka leks.
Lāmāks minnā dīezgan juvist sieperast, ku krievādān
un ieslavinādā, ku letkielnikad at sūrd sodamied. Sie-
perast ne izpidist mād vastā dīezgan juvist. Nei ma
nuojeliz seis kūda. Siz ku savodlist tānda, seda sūrdā.
Denīkint, siz tāma mit sugid iz iznākt sellī, mingi ta

sai kīt-d: tūma attul neit̄ neka lāmbaz sud ūrinis
akiz zlādidi tapam,vōtiz rouden jelaidi jura,laskiz,
rousti mōza,kis iz uot mit sugid sīlist,un nei ta
izpuoštiz amad roud.Sieperast tämmn ne vondzist
pāvad ist uot kōgin: ta iž voi vierāa pielakn ne-
ka pārmaz,un aizürgiz jedspēn Konstantinōp-l,z,Turk-
paša jūr,voi kus kure ta leks.Un mēdi ta jetiz,laz
me tieg-d mis set iž tōm.No,meg iz uom ka muikist:
me teim,mis māddn tīkiz;kus saim,sāl vōtiz-m,bet
āndam,z iz āndam mit īd-n.

Bet māddn kah ne knass-d pāvad ist uot kōgin,
ku me jeliz,m nei neka vana Ādam paradīz-s.Siz ku
roud mēdi apsnikist un emin ist vōtis gloib,mēsti,
siz pids Kriev, kīldi un pids zlā-kolonidi naist un
mied akist mēdi dālbads,ks triets,m,neit̄,neka Kain,
pids passouif.Un nei mēdi aiztrietsist Rumini ruo-
biž aiga.Ne mōtlizam,ku sāl meg sōm entš-n glōpšant,
bet sāl iztuł vel ju slikti:sāl maldavān-d kītist
māddn,ku nānt,n ab uo kure āpustnli vaidzig,un iz
lask,t mēdi entš mōza sill.

Un nei meg blandizam kōgin aiga,kamār noblandi-
z-pm muikist puoīid sōn,kis mōtlist mēsti sūrd s juvant
sōm.Bet mādk kādst ne iz sōt mitt, miād - mingis va
vana engliš flint set.Mis māddn voīt juvad ažad,sūr-
kabald,tank,d un kakškimdskūž brunāviltšant,nānt meg
jetizam tikkiz īd,pilsāt,mis nutab Tiraspoli.Ne eita
tikkiz punnist,m,kienda me lugizam entš-n pa-vastuks-
nikadaks.Meg zōleat,m,kis voīt,tōzam kil,ku um,saarts-
māst,bet nānt jendraldān voī zāi.Ne kītist māddn,ku
seīliži juvdi aždi a voi puošt,ku Kriev-mōl veite
nēdi um.Van,nei ne sodiksist,ne sūrd mied;seīli juva
voī jendral Brēdov punnist vast,se iž Brēdov,kās pal-
diž um Vrangal dienast,s,kis izvaliz vierda,tapliz
punnist,ks un tutkan-tutkam,s apzāliz nēdi:

Nei tāma siz ana ents roudk,ks ielex Puoliz.Jo
kougan mina ab tieda,mis sāl voi un mis sāl um.Nei
mina broutsiz kodai un paldin um konna.Un seīli um
se lopandikš.

MIN USK.

Ma uob iks līv, miez, bet letlist-tōbād mīnda veg-,
liz tieds, pa-letliz-ks. Un jenn, ka um paldīn seīliži,
kis āb tōt līv, kield, rikand, un ārmast, b-d jembit
letkielde. Bet ma tōb uolda līv, rišting un eñts läp-
ši ka sie pāl kazat. Sieperast ma eñts puoga ka iz
ānda letliz dienast. Siz ne mīnda utist vizz, un pañ-
ti tsiet-m. Ne iž tuítí un utisti vegliz min puoga jä-
ra... a nant, n kitiz, ku ma sieperast āb ānda, ku ma āb
uo letli rišting, ku ma āb tō uolda letliz pavalstni-
ka un ku min u s k ka āb vēl vegliz-tēdi un vierda
vall. Letlist seda iz pant tād, l, sprižisti minn, n
kolmsada rubi, ströipa un kītisti, ku ma voíli sind, n
un kazz, n. Letmōl un sieperast ma voíli letli, un min-
nan voíli lēmist nänt dienast.

Bet minn, n um selli usk, ku minn, n um tiemist aku-
raat nei, kui Kristus un täm apostol, d at opatan, d. Un
ne at opatan, d, ku um lagg, mist nēsti rovvist jära,
kis nei āb tiet, kui ne at opatan, d. Kōdēkstoist, n ai-
gast um lānd ju, ku ma uob lagg, n pivastkodast, siepe-
rast ku sāl āb opat, f Jumal-sönn, nei kui Kristus
sedā um opat, n. Ka Kruog, st ma uob lagg, n un pīp, st.
Kristus opatiz, ku āb vui mīk (mōk) kädā, utt, un tap-
pa. Bet jeg, valdib pilub tapamiz pāl, un sieperast
minn, n um lagg, mist ka jegast valdib, st.

Piza, 4.VII.1920.

U.K. (47).

KNAŠ NEITST VÄLDAPUTÍKAZ.

Knaš neitst väldaputíkaz, u sa līd, minn, n?

-Āb lī sinn, n, āb lī sinn, n,
min sidam āb luots sin jeng, pāl.

Ku meg lām, āltar jūrs, u sa līd, minn, n?

-Siz līb sinn, n, siz līb sinn, n,
sin sidam luotsub min jeng, pāl.

Lagd, Ella.

Järelmärkuseks.

Käesoleva Liivi lugemiku andega asutakse avaldama liivikeelseid tekste, mis allakirjutanu kogunud suvel 1920 ja hiljem. Algupäraselt on kõik tekstit kirjutatud foneetiliselt täppäälsemas teaduslikus transskriptsioonis. Käesolev anne on aga ümbertöötatud igapäevases kirjas tarvitatavasse normaaltransskriptsiooni, et lugemik saaks sellega liivlastele enestelegi loetavaks. Samast juhtnöörist tingitud on ka tekstide sisuline valik: siia on koondatud jutustused, kus peegelduvad sündmused, mis liivi rahvale enesele mingipärist köige enam meelde jäänud ta kaugemast ja ligemast minevikust. Selle kõrval on mahutatud siia ka mõned enam isiklikumad mälestused, mis aga siiski omaltpoole aitaksid pildistada liivi ajaloolist ja kultuurilist minevikku üleüldse. Tekstit on mahutatud sisuajaloolises järjekorras. Neist on ainult nr. 2, 18 ja 19 lääne-liivi murde alalt, teistes kõigis esineb ida-liivi murre. (Külad geograafilises järjekorras on loeteldud tekstis nr. 6, lk. 6.) Igas tekstis on püütud väljendada ka veel kohaliku küla murret ja autori individuaalseid keele iseäraldusi, nii palju kui seda võimaldanud tarvitatud pääliskaudne transskriptsioon. Mingi keelelise järjekindluse läbiviimisest ei ole võinud muidugi juttugi olla. Sellepärist esinevad ka paljud üksikud sõnad ja vormid mitmel ja tihti juhuslikul kujul. Igatahes ei säegi käesolev anne enesele valjumaid teaduslikke nõudeid, vaid tahab ainult olla esimene liivikeelse trüki harrastamiskatse.

Häälikute transskribeerimises oleks eriti allakriipsutada:

Käesolevas lugemikus tarvitatud esimese silbi **e**-le vastaks foneetiliselt täppäälsemas transskriptsioonis harilikult **i****e**; **o**-le — lääne-liivis **u****o** ida-liivis **o**; **g**, **d**, **b**, **z**, **ž** on helilised, kuid helitu konsonandi eel helitud; **s**, **š** abil väljendatakse lühikest geminaati; geminaadis **vv** osutab esimene komponent **u**- lõpulist diftongi.

Tartu, 25. V. 21.

O. Loorits.

Sisu.

1. Liivi rahvuslaul	1
2. Rannaline	2
3. Esisõna raamatu kokkusäädjailt	3
4. Kuida <i>Kuolka</i> nimi on „sugenud“ (=tekinud)	5
5. Kuida <i>Piträg</i> küla on sugenud	5
6. Kuida <i>Koštrag</i> küla on sugenud	6
7. Kuida lätlased said randa „majapaigad“ (=talukohad)	6
8. Manifesti-isand.	8
9. Inglise sõda (1855)	9
10. 90 vene laeva liivi rannas tormi käes	10
11. Kuida ma Peterburis kõnelesin liivi keelt	10
12. Meie kalamehe-elamine	11
13. Liivlaste elamise üle ilmasõja ajal	12
14. Uus <i>Kuolka</i> sõda	16
15. Kes sa oled?	17
16. Taevasöitjad	17
17. Ühe sõjamehe juhtumused	19
18. Minu usk	22
19. Ilus neitsi, valge-õis	22
20. Järelmärkuseks	23

Akadeemilise Emakeele Seltsi Toimetused V

**Teine
liivi lugemik**

Tartu, 1922

Toi

livēd lugdēbrōntēz

Tartu, 1922

HY SUOMALAIS-UGRILAISEN LAITOKSEN KIRJASTO

107 082 3719

HELSINGIN YL'OPISTO
SUOMALAIS-UGRILAINEN LAITOS

ioT

Xetnōndebgul bevīl

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartu.

Rāndalist loul.

Rāndakēl, min jemakēl,
piva minnən um sin ēl!
Kis vōib rāndakielde unne,
unub ka eñts jema sōnnə.

Rāndakielde rōkandist
vanad līvəd, rāndalist,
rāndakielsə lōləd lōlist
rāndakielsə Jumalt pōlist.

Rāndakielde rōkandəm
sieperast un āmastəm,
volmə selfist, kui mäd izad —
līvəd neiku kivid vizad!

K. Stalte.

Kalamie loul.

Kis kil mînda piškist ältiz,
kis voł minnən voidaji ?
kis kil minnən löləd löliz,
kis voł maggəm pańniji ?

— Piškist mînda jema ältiz,
jema voł min voidaji,
lölidi ta minnən löliz,
voł min maggəm pańniji.

Süreks kazzən, lainəd mînda
mer päl löjas ältəbad,
louge vierəs il ved pînda,
nei ne mînda voidabəd.

Bet siz tövaz pügəz minnən,
periz louləks löləb sie :
„Kalamiez, um aiga sinnən —
puojə maggəm sina ie.“ — — —

K. Stalte.

Līvēd vana aiga.

1. Eddisōna.

Ju emiņt ku seissaddē aigastē tāgižpēdēn voļ mād piški līvēd tout vel pāgiņ jo sūr un veggi āb ku paldīn, un jeliz pids Valdamer randē Kurmōs un Vidumōs. Kurmōl mādkēks īds kubs jelis tē ka mād sugvelid kūrēd. Letlēst volta kougēn ida puol mō sizal Vitebsk pilsāt tagan. Un puoi puol volta tegiž mād sugud, ēstid, un vel ju kougēn suomēd un munt mād sugud — nēdi voļ un um vel paldīn ama puoipuoli Krievāmō tāuž.

Līvēd un letlēst vaisē kunagād mierē iz uo, siest līvēd — koks kil ka ju piški tout — voļ dūseg un veggi. Ne keitē īdstid letliži segamēs un nāntēn skōdē tiemēs. Letlistan vol sūr āda: līvēdēn paandē ēntšta ne iz tōtē, bet vastē pānda nāntēn ka iz sōitatē. Sāl tuļtē 1190 aigastēs saksad letlistēn abbēl un nei ne nopikstētē līvēdi un kūridi, kis perrē sulista letlistēks kubbē, nei ku paldīn set ikš piški piutāuž vel um līvēdi iīlē iend Kuolka un Lūž vaisē. Un ne iž ka vel attē sūriūm dala letlēst segas, kis tōbād periz līvēd jengē mōzē lämatē un pa-letlizēks immēr tiedē. Se ka väggi ašsē vōib iztūlda, siest paldīn piga amad nuord līvēd puošēd un neitsēd uigēbēd ēnts izaizad kieldō rōkandē. Bet irgēm strōdē, irgēm nustē ēnts tout pālēienēdi rousti, kis vel āb uotē letlistēks jara sullēnd un kis āb uigēt ēnts vanaiza līvēd nimstē. Ka nēdi, kis seda uigēbēd, kōlēm atkierē ēnts izaizad kiel jūrē. Paldīn līvēd tout um selli iž ku piški lōja, kis um bōrgēz mer lainēd vaisē un kientē lainēd viskēbēd īdst kuožēst toizē kuožē. Un ja sellizēn āb uo dūseg mermiez pālē, kis tānda druosē kādkēks un kīlma verkēks izsōrgēb amšti őravaisti un vedalist kivsti, siz se lōja um pagalam.

Límə mēg amad ku ikš druošə kilmə verkəks mermiez un iргəm amad strōdə īdsə mielsə eñtš piškiz tout juvam perast un äb laskəm jarakaddə mäd perist piutäutə!

2. Līvəd jelami jedməl saksad tulməst.

Vanad līvəd vołtə kalamied un ka mōstrōdijid. Sūrim dała aigə mied jelis t mer päl, kientə ne pidist pa eñtš toiz izamōkəks. Konnə mōstrōdijld vołtə naist un sodavañgnikad. Tallə, ku mer voł vizzə kilmən, keitə mied jakš päl, aga teitə un pravintistə sodaazđi un koigidi. Ku aiga voł juva, lekšta līvə mied mudi toutidi segam un soddə pidam, ama emiñtən voł nāntən tieməst letlistəks. Ka eñtš naiži un läpsi voł līvədən sōrgəməst, siest mūd toutad, neiku zemgaləd, kis vołtə letlistən sugud, aplistə līvədən pälə un lōpista vilłə un roušti.

Līvəd nuormie mielperast tie voł sodikşəmi. Ku soddə iz uo, siz spēlistə sodaspēli: nuord salekšta kubba, laskistə merke un viskistə škāpidi. Sūr oppəmi voł ūbbəstəks. Nāntkəks ne iekistə il laigad grōvəd un aplistə vōitə. Nuord neitsəd tegiz pīnəst vānkidi un lōlistə il dūšəgəd vīndajid. Vanad mied ististə kubsa, joitə vołtə un meta, pōrsprizistə il sodad un pidistə nōn il ūdəd.

Līvəd neiž ku mūd vana aiga toutad vołtə paganəd. Nānt jumaləd vołtə pāva, kū un munt. Pivad mōtsad vołtə, kus līvəd keitə nāntən oppərtəməs. Oppərtəd saitə jelaid, nurmvīla un mingizkōrd ka riſtingəd, emiñtən sodavañgnikad un seſſist, kis vołtə jumali sakaitintənd. Nēdi siz toitə jumaldən pivad tōməd jūsə oppərəks. Bet jedsə seda sai kizdəd jumaləd kādstə, voi se oppər um nānt miel perast. Siz sai pandəd kaks škāpə riſtə un il nānt viſtə priestər valdiz öriniž ēdənd välda ūbiz illə, kien sālgas voł se, kientə töstə oppərtə. Ku ūbbi astiz juva jälgaks il škāpəd, siz se voł pa-tundəməks, ku jumald seda oppərt äb töstə. Bet kū ūbbi astiz kura, se um nōvə jälgaks il škāpəd, siz oppər voł jumald miel perast.

Se mōtsakabal, kus pivad tōməd vołtə, voł piva kuož. Sāl iz tuod mitište pūdə radře aga mingist mārrə tiedə. Kis seda tei, sai oppərtəd. Kində seda kabalt iz tuod, sien voł ieməst pa-

kõramõkeks, kus priestärd kaitsist oppärd perast izvotstäd jelaidi. Pivad püd allä paliz ied pävad lebbä tul, mis tuodäz kittä set piva mõtsa püdkeks. Priestärdän voł il sie gödämest, ku tul jara äb kustäks. Ja se mingizkord notikiz, siz se priestär, kis voł sili, se sai növə.

Nei mõitiz priestär voł piva rišting. Tända iz tuod mitikš pütə. Soda aigal täma voł nōu un jumald tõməz tietebändaji. Jumald tõmi sai opperjelai sidaməst un maksast jara tuntäd, aga ka lindäd räukeməzest. Līvəd volfə väggi uskiji tout, midegəst ne iz irgət bäs jumald tõməst. Soddəl lätsə ne kizistə jumald kädst nōu un vonnə. Ja se iz izduođ, siz volfə jumald il mingiz aža nänt päl kõzzist. Siz sai ama ežməks piva mõtsa lebbä votstäd, voi säl äb uo mingi slikti jelai aga lind ieklidən, un perrä oppertista tegiž. Un ku siz jumald ka tuodäd opperäks iz uotə mierigəd, siz oppertistə ju sodavañgnikidi un kimməz dala sōdəd sodaviļast. Sie eñts vana usk jūs pidistə ne vel kõgin perrä saksad sizzel tulməst.

Famil, aga aim, voł iza valdəb allä. Ta suodäz eñts läpsi un pidiz nēdi, ta voł valdnika il eñts famil un vōi tiedə lapstekks, mis ta töž, mitikš seda tämmən iz vōi kieldə.

Iž līvəd mō voł sajagdəd kabaliž. Ama tuntəbəd nēsti volfə Tureida, Vena, Jdumō un Mōtsapuoli. Jegas mōkabaləs voł eñts pāmiez aga vanim. Tureidas pa-merkəks selliz vaniməks voł Kaupo. Kaupo voł ama dūšəg nēsti vanimشتi, sie perast tända ienustistə līvəd pa eñts pāvaniməks aga kēnigəks. Ta vōtiz sūr sodalēməz letləst vastə jeddə, vindiz nänt un toi rikkə sodaviļa. Perrä ku saksad tulcə Līvədmōzə, Kaupo voł sūr vastə pañniji, bet nei ku saksti voł ju pāgiñ un ne volfə labakəməd sodaažadəks, siz ikštəz voł Kaupən ala āndaməst. Un perrä ku līvəd rištuskə vastə vōtistə, lekš Kaupo 1209 a. saksadəks ēsti toutən rištuskə vīmə. Bet näntkəks se aža nei aššə iz lä: ēstidi voł piga kakš kōrd emiñt, neiku siz iztul sūr vervalami saksad un ēstid vaisə. Ikštəz ka ēstid iz vōtə saksadən vastə nopiddə un saitə 1224 aigastəs saksadəst apvōttäd. Kil perrä ne kōləst pāgiñ kōrd vāldiñ sōdə saksadəst un saksa klousəbəst, bet se iz izduođ, siest saksa roudi keiž voł viza, un kus ta akiz, säl ta mañiz vierda.

3. Ežmi saksad tulmi un ežmi Līvēdmō biskop Meinhard.

Se vōiž volda nei 1164—1170 a. vailē, ku tūl ikškōrd ajiz id Lībek pilsāt koig Rīgē Vēna sūzē. Sie lōja koupmied astistē aigē un kōlēstē tulnī līvēdēks andēlt tiedē, bet se vōl ežmēks lālam, siest līvēd pidistē nēdi pa-merlōpitajidēks un iz uskēt nēdi. Bet perrē ku līvēd neistē, ku nēdi āb uo kārtamēst, noklōkstē ne saksadēks koupvaitēmēz. Stōstēbēd, ku labakēm andēl tiemēz perast saksad jetistē id eñts mie līvēd jūrē sāl līvēd kieldē oppēm un vōtistē id 15 aigast vannit līvē poišķez īnē Saksamōlē sāl saksa kieldē oppēm, nei ku siz volks nāntēn kakš tulkē, kis äbtēks nāntēn andēl jūsē, un ku se poiški volki tāma tuntēb Let Indrik.

Saksad kierist sūr lūstēks tāgiž eñts mōzē un stōstēstē sāl il eñts liedamēz. Toiz kevad sōtiz Bremen pilsāt biskop koupmiedēn id vana munk Meinhardē īnē, ku se slūdinēks līvēdēn rištuskē un rištēks nēdi. Meinhard vol rōški koupmied kādst līvēd kieldē oppēm un ni ta pōliz Polotski firstē Vladimirē, kien maksistē Vēna aigist mōd maksidi, ku se atvēlēks tāmmēn līvēdi rištusk jūrē atkierē. Nei ku Vladimirēn midegēst sāl vastē iz uo, siz vostiz Meinhard Ikškila jūst id kabal mōdē līvēd kādst, uztei sīnē ežmēz pivakoda un īrgiz Ikškila immēr rištuskē slūdinē

Ežmēks misionar tie lekš diezgan aßē jeddāpēdēn, siest pāgin līvēd, nānt vaisē ka līvē pāmied neiku Ilo (Ülo), Vītso, Alo un Anno, laskistē ēñtēta rištē. Seda tiedē vel pakerdinētiz se, ku tallē 1186 aigastēs tulētē leisēd Livēdmōzē lōpēm un savōtistē pāgiū līvēdi vizzē un kitistē nānt kīldē. Siz savōtiz Meinhard eñts miedkēks un rištēd līvēdēks sodaazad kāddē un lekšta mōtsē leisēdēn vastē. Sāl saita leisēd sataptēd un Meinhard atvōtiz nānt kādst vizzē saddēnd līvēd un nānt vīla tāgiž. Seda nātss uzuskistē tānda līvēd vel emiñt un laskistē ēñtēta rištē.

Perrē seda kitiz Meinhard līvēdēn, ku nāntēn um vajag id nīn uztiedē, kus vōrē puggē ienaidnikad vastē. Ta kutsiz Gotland kōlast mīrnikidi uu būmēstāri un laskiz nāntēn Ikškilla mīrtēd nīn un pivakoda tiedē. Aßē perrē seda ku Ikškila nīn un pivakoda saitē uztiedēd, tulētē lefļest sugveļid zemgalēd

līvādi lōpēm. Līvād savōtist eīts vīla un pugist Ikškila nīnē vōrē. Zemgalēd, kien sāu joud vel iz uo tuntēb, nagrēst if līvād ūd nīn. Ne savōtistē pāgiņ viždī keuži un tōstē nīn amad roudkēks Vēna jougē veddā, bet se iz izduođ nāntēn, siest sāu un kalkad volta ju višsēd ku zemgalēd kiedēd un mied. Ku ne neistē, ku nānt joud um pa-piški un ku līvād nāntēn mīr pāldē eīts spitsid lēdēdēks pāgiņ skōđē tiebēd, pististē ne kila palam un lekšta tāgiž eīts mōzē.

Meinhard eīts dūšēg tie tagan sai Rōm pāvstast ienustēd pa-Livēdmō biskopēks. Tāmmēn pa-ablēzēks sai sōtēd Bremenst ikš munk Teodorik. Se vol ka eīmi, kis ēstid jūrē leks rišuskē sludiñšēm, bet sāl ta sai piga nōvē, siestē ku ikškōrd jōnpāvan pāva vol apvōrtēd kūstē, siz mōtlistē ēstid, ku saksa buřa tōb pāva jarasiedē un tōtitistē tām oppārtē. Ikštēz munkēn leks pa-vōnēks siekōrd pāzzē tiera nōgēks ēstid justē.

Līvād pōlamēz un tōtitamēz pālē rišuskē pievōttē laskiz Meinhard ka Tureidēz nīn uztiedē un sōtiz sīnē munkē Teodorikē jumalsōnnē sludiñšēm. Sāl Teodorik piga sadiz līvād vanad jumaldēn pa-oppārēks. — 1189 aigast sōvvē sūr vīm pōrpludintiz līvād nūrmēd un norikiz nānt vīla, bet Teodorik nūrm, mis sāliž nānt kilgsē vol, iz sō noriktēd. Siz līvād pidista tānda pa-buřaks un tōstē tām oppārtē eīts jumaldēn, siest ne uskistē, ku nānt jumalēd volta sōtēnd nāntēn sefēz nälaima pa-stroipēks, mikšperast ne volta rišuskē lānēd. Jedmēl oppārtēmēst tōstē līvād teutē sōdē, voi jumaldēn un miel perast se oppār. Ne pañtē Teodorikē valda ūbiz sālgē un vištē il kōd rišē pandēd škāpē. Teodorikēn pa-vōnēks astiz ūbbi il škāpēd jel, se um juva jālgaks. Bet sāl ikš līvād priestēr kitiz, ku saksa vōrēz jumal istaji Teodorikēn sālga tagan un pañtē ūbizēn juva jālgaks ilē astam. Līvād vōtistē un pūstistē ūbiz sālga pūdēks. Siz vištē toista kōrd ūbiz il škāpēd, bet ūbbi astiz tegiž juva jālgaks ilē un siest sai tuntēd, ku nānt jumald Teodorik nōvē ab tōtē. Seda nātsē uskistē līvād tānda vel emiñt un pāgiņ laskist ēntstā rišē.

Vaitaigal ei Meinhard aža līvādēks, kientē ta vol Ikškilas rišēn, pa-sliktizēks. Biskop vol kitēn, ku rišēd līvād sōbēd Bremen pābiskop valdišēn ala vōttēd un ku nāntēn līb kimmēz

dažib entš vilast maksamēst pa-juvamēks pivakodan un tām dēnijidēn. Seda kūldēs ruoikēst līvēd Vēna jougē, kus ne volta vedkēks rištēd, un pezist sāl rištusk jara kitēs: „Vēna, vī sa sie ūd usk tāgiž Saksamōlē, kust ta um tund, — mēg iemē entš vana usk jūrē.“ Entš mielkibdēs lekstē līvēd vel nei kougēn, ku lōpistē Meinhard piškiz viļa jara un peksistē tānda un mūči sakšti.

Ni vōtiz Meinhard nōvvēks Saksamōlē tāgiž lädē un sāld abbē votšē. Bet līvēd saitē teutē tām nōu un kārtist siest entšēn sliktēmt tulmē. Libdēz kielkēks pōlist līvēd Meinharda, laz ta iegē nānt seggē. Biskop paändiz un ei, bet sai aššē teutē līvēd kōdkēlizēst izpidamēzest un mōtliz salliz urgē Gotland kōla pālē. Bet se iz izduod tāmmēn, siest līvēd uzvaktistē tānda un iz laskēt tānda jara lädē.

Siz sōtiz Meinhard entš ablēz Teodorik il sie aža pāvstēn tietē vīmē un abbē pōlam. Se pāziz set kovalēks līvēst. Ta istiz ūbīzēn sālgē, loulrōntēz un piva veiž kādsē un kitiz, ku ta läb ruidi vańtēm, set nei ta vondzistēz pāziz il ruobiž.

Ku pāvst il Līvēdmō pivakoda ažad voř kūldē sōnd, izsludiintiz tāma līvēd vastē rištsoda un tötitiz amadēn, kis paganēd vastē soddēl läbēd, ama iga tiedēd patud pieandē. Bet vervalami ei siekōrd jara. Meinhardēn iz uo emińc abbē vajag. Ta ei rujaks un ku entš kuoldēbstuūd neiz tulmē, kutsiz ta amad līvēd vanimēd kubbē entš lova jūrē un kiziz, voi ne perrē tām nōvē tobēd bās biskoppa iedē un rištuskstē atsaddē. Ne atkītistē, ku ne tobēd piddē rištuskē un biskop jūr iedē. Ābkōgiņ perrē seda izlaskiz Meinhard jengē 1195 aigastēs. Tām ežmēks pańte Ikškila pīvvēkoddē, perrē biskop Albert viž tām un matiz Rīgē dōmpīvvēkoddē mōzē.

4. Toi līvēd biskop Berthold.

Perast Meinhard nōvē sōtistē Līvēdwōzē toiz biskop Bertholdē. Se miez tōž tūlda tulīn sodavāgkēks, set pābiskop pōlamēz pāl tuł ta ežmēz kōrd bās väggē. Ikškilas sakutsiz ta amad līvē vanimēd kubbē un andiz nāntēn siedē, juodē un skinkidi. Ežmēks savōtist tānda līved juvist. Bet ku līved

segas rōk izlekš, ku Berthold um tund Livēdmōzē rikkēks sōmē un līvēdi appikstām, siz pidistē līvēd nōu, ku Berthold kōrd pivaskodas voł, mis tämkēks laz tiegē, — voi pistē palam tām ama pivakodaks, voi mōzē rabbē, aga Vēna jougē jara upantē. Berthold sai kultē līvēd mōtkišt un ūrgiz tāgiž Saksamōlē. Sāl ta sai pāvst kādst abbē un tuł 1199 aigastēs rištsodavāgkēks tāgiž Livēdmōzē. Līvēd satultē Vēna jūrē kubbē un laskistē Bertholdēn kītē, mikš ta sodavāgkēks um attund. Berthold atkītiz, ku ta sieperast um tund sodavāgkēks, laz līvēdēn vōiks piepīkstē rištusk pievōttē un nāntēn, kis seda atē pievōttēnd, ka papiddē. Se pań līvēd kōza palam. Ne sādistē ēnīšta taplēmēz vastē valmēks, un ku Berthold tuł eñtš vägkēks nīnstē, ūrgiz taplēmi. Līvēd pidist vastē neiku lovvēd, nei ku saksadēn voł piga puggēmēst. Berthold iż eñtš tułiz ūbiz sālgas sai ievīdēd līvēd segga. Sāl kakš miestē sapidistē ūbiz un kolmēz — līvēd tuntēb pāmiez Imanta—pistiz Bertholte eñtš škāpēks sālgast lebbē. Nei sai nōvē toi līvēd biskop Berthold 27. VII. 1199 līved heroi Imanta kād lebbē. (Ni periz aigal lefēst attē ūrgānd Imantē pa eñtš heroikēks piddē, neiku ne tōbēd amđi līvēd vindigdī eñtš ažaks tiedē. Bet se um seldē toīz, ku Imanta um līvli. Se um se iż nim, mis paldīn um tuntēb il̄ ama passouł Suomēmō knaš ved-sadam Imatra lebbē. Un līvēd vōibēd läppēnd vōlda, ku nānt izaizad heroid Imanta, Kaupo un munt attē tuntēbēd il̄ passouł neiku munt toutēd ama sūrēd mied.)

Aššē perrē seda ku Berthold voł mōzē taptēd, līvēd neistē, ku ne saksad vastē äb vōitē nopiddē. Ne tōstē tegiž mierē. Saksad vołtē sieks set siz nōus, ja līvēd laskēbēd ēnīšta rištē. Siz sai mierē sie pāl tiedēd. Bet se voł set līvēd puoldē sīlma-kēra. Ku rišt sodavāg atkieriz tāgiž Saksamōlē, pezistē līvēd rištusk toista kōrd Vēna jougsē jara un kītistē tegiž: „Sīnē mēg nopezzēm seda rištād veta un uskē un sōtēm tām saksadēn tāgan Saksamōlē tāgiž“. Perrē seda pidistē līvēd piva, joitē voltē un oppārtēst tegiž entē vanad jumaldēn. Livēdmōzē ienēd saksad iż tuodēt midegēst tiedē: nāntēn eñtšēn voł il̄ eñtš jelamēz gōdēmēst. Līvēd tōsti ka nēdi amđi mōzē rabbē, bet saksad saitē seda jedmēl manīnē un ūrgist jara Gotlandē un sāld Saksamōzē un toitē pāvstēn ūd sōna il̄ līvēd ūd atsadamēz.

5. Kolməz līvēd biskop Albert un rištsodad

Kolməzeks Līvēdmō biskoppāks sai Albert von Buxhöwden, pāpivakoda priestēr Bremenēst. Se miez pań amđi līvēdi, let-lizi, ēstidi un mūđi saksa sōnnē kūlmē un rištusk pievōtam. Ta sai aššē arut, ku līvēdāks um vägkēks jelamēst. Albert voļ koval un samuoštaji; mis ta kōrd jeddē vōtiz, sie ta ka lebba izvediz. Tāmmēn pa sūr ablēzāks voļ Rōm pāvst Innocentius III. Se voļ ama veggī nēsti, kis jedmāl tānda vonnēd pāvstad truon pāl un kis kutsistē ēntšta pa-Kristus azumnikadāks mo pāl.

Albert 1199 aigastēs leks Gotland kōla pāl, sai sāl viž-saddē miestē un tuļ tagiž Saksamōzē. Sāl voļ izkultēd līvēd vastē rištsoda. 1200 aigastēs pūritiz siz Albert ēnts miedkēks 23 koig pāl piva Mōři plaga allē Vēnajoug sūzē, īds kāds Kris-tus bīlda, toiz kāds mōk. Ne astistē ēnts koigid pāldē mōzē un īrgistē līvēdi ala ētam ēnts valmēkstiedēd plōn perrē. Līvēdmō, kus tuļ rištusk sillē sādē un saksa sōnnē kūlmē pānda, sai Piva Mōřēn svētēd, un vel paldin nutab seda mōdē pa- Mōřemōks, neitiz ku Palestin Jumal Puoga nimmē kāndab.

Saksad vastēvōtami līvēd puoldē voļ kōzzi un terabi. Pāgiņ voļ saksadēn ēnts joudē iznāktēmēst un veriz mōkēks jega puolē radlēmēst, kūnts ne līvēd izandēdāks saitsē. Ama dūšēg vastē pańniji voļ Kaupo Tureidast. Se miez ēnts piškiz līvē polkēks tei saksadēn amši skōđē kus set jūrē sai. Bet saksa roudi keiz ei ama siekēks vīndajizāks un pań Kaupēn ala āndam un ēnts polkēks rištusk vastē vōtam. Ku līvēd neistē, ku saksad attē ju veggist un nānt jumal um ka ju sūr āb ku līvēd ēnts jumalēd, siz pidist līvēd pa-labakēmēks saksadāks mierē tiedē. Saksad pagerēst 30 līvē nuormiestēs un sōtiſtē nānt Saksamole sāl pa-priestordēks izoppēm, kien perrē volks ēnts tout vaisē jumal-sōnnē teutēmēst un līvēdi rištusk jūs pidamēst.

Albert ežmi tie voļ ēntsēn un ēnts väggēn id druošē kuož izvotšēmēst, kus paganēd pālēailēmēz jedstē vōiks vōrē lädē. Sieks īrgiz ta 1201 aigastēs Vēnajoug sūzē pilsātē tiedē un pań sien nimmēks Rīga. Ta pań ka Rīgē läppēnēn dōmpivakodan ežmēz nūrkakiu. Biskop iż voļ juva teknik. Ta ēnts roudkēks aptei pilsātēn kordēz val immēr, neiku ienaidnikad āb vōikstē sillē sōdē.

Ezmēks voltē rištsoda zöldatād jega sigzē tāgiž Saksamōlē lānēd, ku mōtlistā soda loppēn uom. Bet strēk aiga perrē näktiz, ku se um set atnovvāmi. Siest tallē, ku sūr saksa vāg iz uo emīn Livēdmōsē, kiskēst livēd ēntšta vāldiņ, saklōkšistā zemgalēdēks mierē un īrgistā ud pāl Albert vastā sodikšē. Albert, kien pāgiņ sodamēdi iz uo, lekš 1202 aigastās ud pāl Saksamōlē, savōtiz väggē un tuł tāgiž. Ni voł livēdēn ama briesmēg aiga. Saksad tapistā nēdi, lōpistā nānt vilłē un muotšistā roušti kui set vōisti. Nei livēdēn mūdā iz ie pālē, ku eñtš brīvēb kōtē, saksadēn pieandē un rištusk tegiž vastā vōtē.

Ni emīn iz lask Albert eñtš mēdi Saksamōlē tāgiž, bet dibintiz neinuttād Mōkavel ordē. Se ord voł briesmēg un viš. Pāgiņ joutemēks iend saksa ritāld tulētē Livēdmōzē sodikšēm set sieks, laz täsa joutēm roud kādst vōikš tegiž eñtšen vilłē sakiskē un sodaslavvē sōdē. Ordēvelid keite idstid ka Estimōdē lōpmēs un ēstidēn mōkadēks rištuskē vīmēs, ku priestord seda sōnadēks iz vōitē notiedē. Bet ēsti tout voł ju sūr un siz ka ju veggi äb ku livēd tout, mikšperast saksadēn voł nāntkēks sodikšēmēst pāgiņ. Perizēks ka ēstid joud sai murtēd, neiku ēstid voltē sellist iz saksa värgēd neme livēd.

Sie vastā kerdestēz un bās sūrtē vervalamēst pieāndist ēntšta letlist saksadēn un pievōtist rištusk. Ne vodlistā sie lebba saksad kādst abbē sōdē livēd vastā, kis letliži peksistā un pīkstestē un lōpistē; ka leišēd, krievēd un ēstid teita letlistēn pāgiņ skūdē. Sieperast siz letlēst laskistā ēntšta rištē, mōtlēs sōdē sellēz iż vara, neiku se saksadēn voł.

Neiku livēd vel idstid voltē diezgan surpād un vaitvaitiņ atsadiſt rištuskstā un akist saksadēn vastā, siz vōtiz Albert nōuks livēdi letlistēks saseggē, nei nēdi emītēn idtoistē atškierē un nānt idmēlist rikkē. Letlēst, kien eñtš mō voł pa-piški, priekēks tulētē livēdmōzē livēd vaizē jelam, un siestā siz īrgiz se livēd tout kaddēmi. Ama piškiz viga jūs letlēst idstid setku lekšta livēdi kaibēm saksadēn, un siz voł saksad vitsa tegiž il̄ livēd ju briesmēg äb ku jedmēl. Letlēst köza un kielpeks allē jellēs un saksa roudist käta mūžēm tundēs sulistē livēd idstid emītēn letlistēks kubbē. Se idē sullēmi lekš diezgan aššē, neiku perrē 300—400 aigastā iz uo emīn vanas livēd kodkuožēs Vēna

sūsə līvədi. Un ka mūs Vidumōs līvəd sulistə itə sulaməst. Set Zalis joug sūsə līvədi vel jeliz Vidumōs mingiz kūzkimdə aigastə tagižpēdən, paldīn nēdi ka sāl emint äb uo. Ni set Kuolka nanas um vel perri piutäuž līvədi, bet mēg perrist līvəd äb tōmə emint sullə letləst seggə, — mēg tōmə tāsa guodəks piddə līvəd nimmə, neiku izaizad jedmal mēdi!

A. Skadin.

Kui merkure um naista ädagtən.

Mina voł ikštoistən aigast vannit polakəz ents iza jūs, Ire kilas, Grabal. Id ūdəg sigžə obbə ma lekš randə muddə vanīfəm. Ni ma läb il Ire joug un ma kūləb, ku ikš nai briesməg räkəb Jēze päl, id Ire rända päl, jougaigas. Ma mötləb ku mingi zöldətəz aga kīskəb mingist naista. Ni ma läb sīnə sie iel perrə un sōb nei kougen ku mernaigə. Ma näb, ku se naist-puoli um iksiggin mernaigas un lagtəb keiži un iekəb ilz un räkəb Jēze päl. Ma kūl şeda ieldə: se voł Kérstə, mäd ents körandst. Mina läb tämmən jūrə un kizub: „Kérstə, mis sinnən viga um?“. Täma ievanīfəz mīnda un kītiz min päl: „Andräks, voi Jēz Kristəs!“, un nei īrgəz ailə — mittə itə sōnnə iz rökand, lekš un kadiz jära sies pimdəs.

Mina ei vanīfəm un mötliz, ku ta um mułkizəks iendj kevamieləks, mäd Kérstə. Aga mina neiz: uzreiz tulab mērəst selli sūr musta aiga. Mer voł glūžə vaga un se vana laint set skalinīfəz mernaiga. Bet ma ni kieriz immər. Minnən voł nēla-arlimi ang käds. Ma pidiz sie ang grūžəməz perrə, aga se sūr musta lekš taggiž merrə: tsäp tsäp tsäp! Ma vodliz. Ikškōrd kūləb ku tulab tegiž se musta leb sie mernaigiz. Ni ma vōtab un akub täm vastə. Neika ma grūžiz angkəks tämmən — grūžiz vast rōda vitsə. Ma astiz tämmən jūrə un vanīfəz. Se voł sūr vīnəvōt, kūžroudist vitsə päl un pera ullə. Ma noruñliz täm ilz un lekš kodai.

Kérstə voł noailən kodai un voł loval pitkaləz, mōs pagalam, nei noädagən ku neiku doktar tagan broutsəməst, un kitən

min izan, laz min iza läkkə ni mīnda gloibām, ku ma iend sie kure käddə rānda pāl. Min iza kēngiz jałgi un tōž tūlda mīnda votšem. Ma lekš nagrēs tubbə un kitiz, ku şeda kurest mina angkəks siskiz mō un uonidžel tuob tām kodai.

A. S.

Jema.

Mis nei saggəld jema sīn mernaigə läb,
mis nei saggəld jema pids randə sāl kāb?
Ta merrə id vaňtəb, — mis vodləb kil ta,
mikšperast kil vierəbad kūndəld tām ka?

— Tām puoga lekš merrə, ta aigas äb uo, —
sa jelsə eñtš poigə kil nädə äd sō!
Ne munt tulstə aigə, ne kīlist tām nei:
.Sin puoga, kūl jema, sīn mer puojə ei“.

Kil jema jür jelsə tām puoga äb tul.
Ta vodləb, ku lainəd un övad un tul,
ne aigə tām tuokstə, siz kālmad pāl sōks
ta vidə eñtš poigə, sīn mattə tām tōks.

Siz ama knaš kālma eñtš puogan ta tieks,
se kuož ama arməks tām ilma pāl ieks.
Ta kālmad pāl istaks un mōtlə ta tōks,
ku puoga um tovviž, — kui sīn ta ka sōks.

K. Stalte.

Katši kaš.

Katšin vol knaš
kērabi kaš.
Se kilgsə tām magiz
un iridi akiz.

Salandiz ammə,
nei lestə ku kamme,
vozzə un semdi,
ama emiñ — iłdžemdi.

Üž legarastajiz zing.

Kas tēg kūlist tämōdən, —
Üž loul um legarastajən.
Se min seldə mielə ei,
tāmōdən ta louлиз nei:
„Kaladkuł, kaladkuł,
kūl-kūl!
Mis sa tōd, mis sa tōd?
mūdə sōd' ?
Mis sin vol, mis sin vol,
loł-loł !
Mō um min, mō um min,
äb uo sin!
Ulzə, ulzə, ulzə, piñ!“

K. St.

Kitəb miez.

Kil sellist rovvən ou sōb antəd,
kis surdi tiedi vindabəd;
ka sellist sōbəd tādəl pandəd,
kis pāgiń kēli muostabəd.

Vel emin sellist vōimə kitə,
kis lebbə kānd um vōrə mō
un jara unnen seda itə —
enīs jemakieldə vel äb uo.

K. Stalte..

Akadeemilise Emakeele Seltsi Toimetused IX

**Kolmas
liivi lugemik**

Tartu, 1923

Kolməz

livəd lugdəbrōntəz

Sasädən

August Skadın

Tartu, 1923

HY SUOMALAIS-UGRILAISEN LAITOKSEN KIRJASTO

107 081 5717

HELSINGIN YLIOPISTO
SUOMALAIS-UGRILAINEN LAITOS

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartu.

Ed'd'isōna.

Armēd velid un drougēd! — Se um mäddēn jōva kolmēz lugdēbrōntēz, mis um mād jemakielsē sakēratēd. Iľ sie rōntē drukkēmēz um tennēmēst mäddēn „Ēsti karskuslītē“, kis voļ nei juva un ābtēz rökēks drukkēmēz jūs.

Amad toutēdēn um eñts „sōfēbit“ — un mikš siz mäddēn līvēdēn se āb vōi vōlda? — Līmē amad mēg ka sōfēbītsē, kāmē lebbē munt sōfēbītēdēks un nustam nei eñts sōfēbkultūrē kui ilzē set vōimē. Kus mād joud pie-pūtēb, sāl munt ābtēbēd un iedruošinītēbēd ūd voidamēz pālē...

Volks vēlēb, ku mād līvēd sōfēb nūzēks nei ilzē, ku mēg volksmē vāldiń alkohōl vārdzēbst un sōksmē pa-bāzalkohōl brī kultūrtoutēks.. Sies rōntēs um pāgiń stōstidi un pienāgfēmiži iľ alkohōl sliktēm un mingi tām rezultāt um.

Tulab mielē minnēn ikš legend' juobēn rištingēst (A. Dumiń tagan), kus um stōstēd nei:

Ku Pāstaji, mō pālē voltsē eñts oppijēdēks immēr kei, pūtēz kōrd nāntēn vastē marsē piń.

Pētēr ädagiz un nutiz:

„Kierēm immēr, Izand, marlānd piń tulab vastē!“

Bet Pāstaji nagrēz un kītēz:

„Mikšperast? — Ta ailēb piddēz un mēdi āb pūt.“

Nāma astistē kilgē — un piń ailēz piddēz.

Toista kōrd läbēd ne tegiż pids ūekkē. Vastē tulab juobēn miez. Se trēpiłtēb idst ūekaigast toizē, āb nā āb mōdē aga tōvast.

Jēzəz kītəb :

„Va, ni kierəm immər: juobən miez tulab vastə.“

Pētər kītəb vastə :

„Mis sa ni rōkandəd Izand! Marsə piñ tuł vastə — seda iz karta, bet se um ju rišting.“

Lekštə jeddəpēdən.

Ku juobən näntkəks kubbə pütəz, trēpiltəz ta — un irgəz vastətullijid soimə. Kil ta suoiməz un suoiməz, koñts perizəks kēl iz kül tända emint...“

P'errə kitəb Pästaji Pētərən :

„Ma kītəz sinnən: lämə ju kougen rinkəks, siest se vastə tulliji um juobən rišting.“

— Tāntəb, juobən rišting um ju ul äb ku marsə piñ. — — —

Sies legendas mēg neizmə, ku juobən rišting um vel ju ul äb ku marländ piñ. Voi siz mēg ka līmə selləst? — Līmə labakəm selləst, kien pā um] müžəm şeldə. Voi siz mäddən äb uo „Aiga loptə“ un irgə strödə amal joudəl alkohöl vastə un sōfəbən pa-juvaks. Pidamə mēg eñtšən müžəm „bätz puoitə krüz“ konnə, kus äb vōi tilkə vīnə ievallə. Äb laskəm eñtšta ju ala äb ku marsə piñ, bet līmə ama illə, siesi mēg uomə ju ama raddəb pā.

Skubinətəb ka nēdī, kis äb uotə loptənd şeda tiedə. Vān siz set mēg sōitama nustə eñtš kultūrə, ku alkohöl äb lī mäd şegas, un siz mēg nāmə ka şeldə täm slıktəmə. Tuomə juojədən şeldə jeddə şeda kataströpə, mis nēdī vod-ləb, ja ne äb loptatə.

Nustam ama emint eñtš līvəd sōfəbt, kis um paldin väggi nosaddən. Līmə müžəm şeldəd vīnstə aga müstə. Äb laskəm eñtš guodə, mieldə un jelaməst jara upantə vīnə, aga volglöz sillə. Kus um iend pägin roud guodə, tierairg un vīla? — Sie pāl um vastuz şeldə: vīnə glōzəz. Se um selli glōz, kienta kunagəd äb vōi pietäutə. Sāl

võib ievallə ama pasouļ viļa sillə un ikštēz ta äb lī tāuž. Sien aga um strōdəməst joudkəks vastə. Siest āndam id-toizən käta un īrgəm strōdə sīnə, kus vel äb uo strōdəd, un nutam :

„Laz jelag un nūzeg sōtēb! — Voidam amad vīn un vol jedst. Valdiž alkohōlst!“

Bätz puoitə krūz.

Se voł īds rikkəs körands saina päl karintəd, un sāl ma tānda neiz — bätz puoitə krūza.

Perimiez neiz, ku se ūž kēkrišt izkutsiz min tādelpānməz un kītəz nagrəs :

„Tēg brīnətə, ku mäddən bätz puoitə krūz karintəb saina päl. Siest um mäddən ikž īzmuodə tātəmi, mis min nai vōiks ju labakəm täddən izstōstə, äb ku mina.

Vāntlēgəd, sie körand sai ma eñts izast. Min iza voł dūšeg strōdnika un voł brangə miez sie aiga rou mōtləməz perrə. Ta voł jōva vana diezgan. Ku ta kuoləz un ma körandə eñts käddə sai, voł ma jōva kolm aigastə naiz-miez vond.

Körandə eñts käddə vōttəs sai ma teutə, mis ma iz uo sugid vodlən un uskən, ku körand pälə voł vōlga 2000 rubilt.

— Kūl Helen, kītəz ma eñts naizən, siest ažast ma äb sō kil aru. Iza sai körandə amad ažadəks un bäs vōlgə. Mōtsə ka voł juva kabal, Tāmmən vōlfə kolm poigə, un nei tāmmən strōdnikidi müstə ka jennə iz uo vōtaməst, siest lapst amad dūšeg strōdəstə, un ikštēz um körandpidami tagižpēdən länd, nei ku mäddən ni um 2000 rubilt vōlgə. Kui läb siz kil min jelami, kis ma pälə īrgəb vōlgaks un jararałtəd mōtsaks.

Seda kītēs lekš ma kāp jūrə, kus vel rōski „magine“ vol, mielpravintēmēzēks mingēz tilka vōtam. Seda tiedsē pań ma tādēl, ku nai nitsińfēs nagrēz. Ma kiziz, mikš ta seda tieb.

Armaž Kōrli, kītēz ta, ala vōta pa-kōzaks, bet se um min mielstē naggērtēb, ku sa nei todstēz il vōlgad sindēmēz nōu pidad un siz tegiž tulīn krūzēst kōrast rīpēd.

Ma mōtlēz, ku nai um pāstē segazēks lānd, un kiziz, mis ta sieks tōb kītē.

— Ma mōtlēz il sie, kust se vōlga um tund.

— Kust ta siz um tund! Voi se äb uo sliktēd aigad sī?

— Kust vōlga um tund!

Nai tuł jūrə, yańflēz sēldēstēz minnēn siłmi un kītaz:

— Ma um il sie aža pāgiń izmōtlēn un ma arrēb, ku ma vōib sinnēn nōu andē, mingizēks sa vōid tikkiž sie vōlga mingēz aiga perast nokōtē, ja sa tōd min nōu perrē tiedē.

— Muidugid, seda m tōb, ja nei vōib tikkiž sie vōlga mingēz aigast perrē nokōtē, kītēz ma vastē: kīt siz ni, mis nōu sa uod ūudēn.

Ta voł strēk aigē vägiž un siz kītēz:

— Äb se äb uo nei tātēb. Bet eżmēks tōita minnēn, ku sa kunagēd emińt äd pida konnē juobnēkstējēd juom-naigdi, äb kuijennē siezē krūzēz läb!

Ma tiedēz, ku izan sūr tie aigal voł ievōttēd ju sūrd rištōdēks pilśatst vīnē tuodē, laz nei aššē äb loppēg. Ma mōtlēz, ku nai sie pāl ka kītēb, un aptōitēz.

— Sa aptōitad, ku sa kunagēd äd tuo vīnē emińt äb ku siezē krūzēz läb? kiziz nai üdstēz.

— Aptōitab, arusōdēb. Bet ni kīt, kui ma vōlgisti sōb vāldin.

— Kil ma seda kītēb mūreid; ni minnēn um lēmēst jelaidi vanńflēm, kītēz ta un lekš aššē jara.

Ödən, ku ma vōtiz iesōdəd bruik perre tegiž krūzə, laz sälde periz tilka jara juodə un siz toiz uonidžel pilsäst üd täud laskə tuomə, pöləz Helēn, laz ma ändag nēdī ürgatilkidi, mis minstə illə iebəd, tämmən pa-smekkə. Koks kil se pölamı minnən juotsəg iznägfəz, siest nai kunagəd jedməl iz uo juond, bet ikštəz ma tätəz tām pölaməz.

Bet voi voł Helēn jöva jedməl salləz juond? Irmzi voł se mötkəz, ku min naizəst vōiks juoji suggə. Seda ma kunagəd jedməd iz uo mötlən. Bet, vōib vōlda, ma um naizən neiž vastəmielde un riebəg, ku ma juobən kodai tulab, äb ku piejuobən nai min mielstə volks!

Toiz uonidžel tei ma dūsəg tiedə jedməl bruokstə. Bet siemnaiga iz smek mitsugid — ma tiediz kil, mis paviga: könne iz uo emin vīnə mittə tilkə. Voł vajag ama ežməks pilsäta lädə un tegiž krūztäud jaratuodə, möitəz äb iztul tiestə midegst.

Ma ändiz sulləstən tie käddə, èdəz üdəz örenz un lekš kāp jür krūzə vōtam. Bet jaraädagən ei ma pīləm, siest krūz min kädsə voł bätz puoitə, puoi voł knaşə aldəst jara rabtəd.

Ma pīləz, krūz kädsə, un sidaməz nūzəz kōza.

— Helēn, voi sa uod sie tiend? kiziz ma naiz kädst. Ta iz kít midagəst, bet ırgəz räukə.

— Ärmaz Körli, kítəz ta perizəks: Säld um se körand völgə tund. Sie krūzəks um ta mäddən tuodəd. Ärmaz miez, laz krūzə müžəm pīlə bätz puoitə un möttəl, mis sa eggil tötəst...

Räukəs pań ta kädud min kaggəl immər.

Ma voł pāgin il sie külən. Neiž ku udstə eitə min silmad şeldəks, un ma neiz tikkiž sie, mis ma jedməl iz uo nänd. Ma neiz, kust se völgə um tund mäddən un nei pāgin munt körandiž. Ma mädləz, ku izan voł ıdstid täpiñfəməst, laz kroudznikan, kis seda krūzə tätəz, vīnə völgə vōiks samaksə. Seda ammə ma ni neiz, un seda ka, ku minnən läb neiž, ja ma aigstəz toizə rékkə äb kier.

Ma buššinēz eītš naista un kītēz:

Ārmaz Hēlēn, ma tōb eītš sōnnē piddē; ma äb tuo kūnagēd vīnē emīnē, kui siezē krūzēz vōib ievallē.

Sie tōitamēz ma um piddēn. Vōlga voļ jōva jedmēl vītē aigastē jara makstēd, un paldīn um mäddēn jōva pōr tuontidi banksē „mustad pāvad perast“.

Krūz karintēb, nei ku tēg nātē, vel paldīn saina pāl, nei ku ta siel pāval sai sāl nopandēd, un laz ta kariñfēg tāsa nei kōgiñ, koñtš mēg jelamē. Mäddēn se um pa-mädlēmēzēks, un vōib vōlda, ku ta toistēn um pa-opatēk-sēks.

*

Ku kruodzniakan läb juvist, siz kruogē drougēdēn läb slikfē.

Um aiga loptē.

Id guođēg amatmien voļ ievōttēd jega uonđzēl jedmēl tie jūr lēmēt traktiersē glōz vīnē juoda.

Ku ta tōž id uomēg glōz sū jūrē nustē, tuļ ikš sañt tām jūrē um pōlēz:

„Volkēd nei juvad, izand, voi tēg äd vōikstē andē minnēn siest glōzēst ka roški rīpē?“

Kōzistēz kierēz amatnika glaidēn sālgē un sōtēz tām jara. Bet se kītēz läppenstēz, ku tämkēks äb tuođ nei nosotēs rōkandē. „Ikžkōrd“, kītēz ta: „jedmēl ku ma juomē īrgēz, voļ ma sellī iż tsēndēd un guodiñfēd miez, nei ku sīna paldīn. Minnēn volētē sellēst iż pienēd örēnd nei ku sinnēn, un voļ sellī iż opatēd biedrēb biedērz nei ku sa paldīn uod“.

Amatnika ei mōtlēm un vañtēz šēda punist gīmē, nēđi kažiži siłmi, jaramäđēnd ibukši un narmēd örēni.

„Se um siz juomi, kīs sīnda um sellizēks tiend, mingi sa paldīn uod?“

„Nei se um.“

„Siz um minnen aiga loptə.“ Seda kītəs valiž ta vīnə glōzəst mōzə un astiz vägiž juoməzkodast ulzə.

*

Tsietəməd, sañtkodad un juojəd jarariktəd jelami nägtəbəd mäddən şeldə, kus juomi mēđi aizvib, — voi siz äb uo mäddən ka aiga loptə?

*

Juomi ajab miel pāst, rō kabatst, kīndərbüd narmədəks un tieraig lejast ulzə.

Juomi tieb rišting närvözəks, kōzizəks, salajəks, unta-pajəks, sañtəks un vel ju sliktəks.

Juvistəmi.

„Se um ka brinəm, ku ma bätz vōtäməd äb vōi...“
Vana lova tšikstəz un krakşiz, ku Mikil kilg pālə kierəz un istləz nūzəz.

Pā vol dullənz, mēl sasegdəd, abud un kädud podistə, ama leja vol švakkə un ruja.

„Siz ma bätz äb vōi volda!...“

Mielə tuł eggilödəg jelami, nei ku leb unnəməz.

Drougə jür vol ta aizländ, drougəz säl tända juvist vastə vōttən, bet mingizəks vol ta perizəks sənd — voi irmə!

Mikil mädləz, ku nöburgəst ikš soimdəbsöna täm pālə vol päzzən — mingi se vol, seda ta emin äb mädlə — se vol neiku pazämintəb, atliktəb sōna tämmən... ta vol irgən täud sidaməks vannə un soimə... perizəks amdi roušti soimən nei ku... vol stridə nustən... kuńtš perizəks volta viskənd täm tubast ulzə. Se vol siz täm kōzzə irməstəz kazatən. Kodai tułtsə vol ta artən un ülastən ku mōtsalı, nei ku naizən vol jara urgəməst täm jedstə. — Paldın näb

ta plit kilgsə paddə, mis ta kōzaks voł kafki peksən, näb sarabtəd raidi un müdī artəmiži, mis ta tiend, kūnts peri-zəks väzzən un lovvəl saddən.

Mis se ama slikefə, um se uid. — Nei ta voł ēntsə nōburgədən nägtən, kis amad guodəg rouz vołtə, ku nāntən voł tānda ulzə viskəməst! Un siz vel se konli artəmi!..

Mikilən voł il ēnts uid, ta uigəz tuntəbișt un ēnts naista, kien ödən tām jedst voł urgəməst un kis ni uonđəl vägištəz un mierəg güməks tämmən kaffə andəz. Volks nai ka vel ni riđlən aga skendən, siz volks ka mingi vond, kien päle vöiks kōzza jara aijə, bet ka nai iz kit mit itə slikefə sōnnə.

„Rökandəbəd, ku ma juoməst jara jettə äb vöiji; ma äb vöi... — mikş ma äb vöi? Ma töb nāntən nägtə, ku ma vöib!“

Mikil tei riktiq apvōtaməz kūnagəd emint juobənəks-tejid juomnaigdi äb bruikə, mittə tilkə ka äb.

Pä podiz un uidtunmi muotşəz mieldə, bet toiz puoldə mieriñtəz tānda tiedami, ku se lib periz kōrd. Ni sōbəd amad nädə, ku tānda äb uo sugid vajag ulzə viskə un ku tämmən äb uo uidəks naiz kädst kaffəkrüzə kui sañtən vastə vōtaməst.

Düšəg apvōttəs ēnts tōitaməst piddə, nūzəz ta ilzə, ēdəz vizzə un leks smēdə. Säl tei ta röda tułizəks un īrgəz taggə ama joudkəks. Nōburgəd brinəst, mis ni Mikilən um pätzə länd, siest jedməl tānda kūnagəd iz uo nädəd pivad vaitaigal tie jüs.

Nei aizlekş mingi päva un attuł üdaigast puolpäva ödəg.

Mikil voł ēnts juvistəməz sōnnə piddən, koks kil vaildəst kōrdiñtəmi sūr voł vond. Ama joud tämmən voł kubbə vōtaməst, ku juvad drougəd tānda vaniləm tułtə un iñəz kutsistə. Ku ta iz lä, siz ne nōlatəstə un suoiməstə tānda pa-läppənəks un vagaks varizierəks.

Tämpə voł lēməst pagastvana jürə — sōmə aigast tie jedstə maksə.

Pagastvana iz uo konnə, bet täm nai põləz istə un toi siemnaiga lõda päl. Mikil pidiz kil ezməks vastə un kítəz, ku konnə um vel mündə tieməst, bet perra ta ei ka siemə.

Perinai toi käpstə vīnəpotil un pań lõda päl.

„Võtagəd kah.“

„Äb, tenu!“

„Voi siz tēg äd?...“

„Äb... ma äb juo šeda.“

„No, bet tēg ju il talžpivad joitə?“

„Nä... joi, bet ni emiňt äb... äb kunagəd.“

„Se um brñəm...“ — Un perinań pań potil käppə tagiž.

„Nätə, jemand, minnən um se juomi neiennə sködə tiend, ku apmōtləz täm jettə...“

Mikil izpidiz ēntsta mierəg, bet tündəz üdpäl šeda, nei ku volks täm stöst tija jedməlaigə sūrsləmi!

„Voi nei, se um juvist..., Ku amad mied jetakst juoməz!..“

Perizəks tulə molməd sie jürə, ku tikkiž vīnə volks vajag mōzə vallə un jara kōtə.

„Tulgəd mūpə, siz lib min miez konnə,“ kítəz perinei, ku Mikil īrgəz lädə.

„Juvist, ma tulab mūpə uonidžəl. Jumaləks!“ —

Toiz uoməg leks Mikil üd päl. Pagastvana voł konnə. Mied pańtə pípəd sillə tul un īrgəst spriežə. Il sie aiga lagtəstə lõda un toitə kaffəkōna lõda pälə. Põlistə Mikilə bruokst jürə. Pagastvana lekš käp jürə un pań lõda päl sie ēntš vīnəpotil, mis perinai eggil sīnə tagiž pań.

„Võtam ūdaigast tērińtšəks“. —

„Äb, tenu! Mina äb...“

„Mis? Mikşperast?“

„Ma äb vōta, tenu!“

„Mikşperast sa äd vōta?“

„Neiž, mōitəz...“

„Mis neiž? Voi sa ul uod! No, vōta, vōta!“

„Äb vōta! ma mōtlēz ku...“

„Mis sa uod mōtlēn?“

„Ku siest juomēzest mingēst pelmēst äb uo... Mudē set ku tuob ruijē, un uidē...“ kōlēz Mikil entš jedstē pilē, bet tūndēz iž, ku täm aptōitami īrgēb atsaddē.

„Ala uo nar! Vol miez, vol miez, kis tiedab vöttē un mieldē piddē. Noh vōta!“

„Äb, todstēz, ma um tōitēn...“

„Ah,jeta sellēst rumalēd tōitamēzēd, laz läkkē!“

„Bet se um...“

„Ah vel idstid kitēd? Vōta ni!“

Un sāl kadistē Mikil apvōtamēst un tōitamēst, jara undēd vol' ama, set vīn kitiz kurkē. Ta iz uo sugid entšta üdsraigastēs juvistēn. Kien sī se vol', voi Mikil, kis entš joud pāl vol' väggi pägin palaskēn, aga pagastvana, kis entš pālēajamēzēks toista pavediz, miestē, kis mōitēz volks aga sliktēmēst pätzzen? Sili vol' muidugēd Mikil, kis entš tōitamēst iz pida. Bet ku pagastvana pivapāvan spredigēt kūlēz: Äda, kien lebbē sliktēm tulab! Labakēm volks, ku nāntēn kiu kaggelē sidaks un nānt jara upantēks amas tōvas kuožēs mersē, — siz samuoštēz ta, ku ne sōnad täm kuožēz kābēd.

*

Volbuod um kuož, kus üləst potiļšē mīb.

Ikš ainagi viga.

Se vol' sōvvē id pāvan. Ma vol' sur kabal nobroufšēn, perizēks sai idē killē. Ma sidiz ūbiz pivakoda ležgēl id vana kōvvē jūrē vizzē un ändēz ūbizēn ainē jeddē.

Pivakoda plats pāl pilēz bara roušti, kis aššē id jara lagistē un jugaikš entš ūrekē lekš.

„Ne volte vōib vōlda mingəst mataməs?“ kiziz ma id mie kädst, kis minnən ležəl tul.

„Nä volte; vannə Urgə matistə tämpə. Ta vol juva rišting, ſeda muodə riſtingtə ku täma toista iz uo, ta vol ama lebbəld juva miez. Kolm kōrd ta vol pagastvanaks. Bet tämmən vol set ikš ainagi viga“, kītəz ta muragəld jūrə.

Ma iz rōkand sōnnə, siest ma vol jara väzzən. „Ikš ouli miez vol kaddən Ürga,“ rōkandəz miez jeddəpēdən: „Kui ta gōdəz il rujad, idstid kei nēdi vanfləməs! vanad tända guodinəst, lapst ārmastəst tända. Brangə miez, set se ikš viga tämmən vol!“

„Mis se pa-viga siz vol?“ kiziz ma.

„Ta vol sūr juoji.“

„Voi siz siestə tämmən pāgiń sliktəmt vol?“

„Kui möitəz. Tämmən iz uo perizəks mittə sugid joudə il eńts, un ama jelami lekš mägstə mōzə, idstid sliktəm puolə. Tämmən vol eźməks id un toiz kädst täpinfəməst, laz vōigə kōrandə piddə, bet perizəks lekš aža nei kougən, ku täm kodkuož sai jara mīdəd täm vōlganikišt. P'errə ſeda kuoləz tämmən nai jara — murkəks il eńts äbvondzəz jelaməz. Lapstan lekš sliktə. Mitilə kuožə iz vōi miez emińt piddə. Perizəks ta iz kōl ka midegəst tiedə, un mäddən vol tända sānfədkoddə vīməst. Säl ta ka kuoləz, nělakimdəvīž aigastə vana. Joutəm miez, tämmən vol set ikš viga.“

Ikš ainagi viga! — Jara pildəd un puostə länd jelami, nai kuolən, lapst joutəməd, ou kaddən, tieraig pagalam, roud ūegast ulzə liktəd, ruja un bätz abbə, äbvondzi miez sānfədkodas!...

Piga nōvē kiñdšē.

Ikš bōnmašinist stōstəz kōrd selləz gaddəməz.

Vol talžpivad puolpāva, un minnən vol izpildəməst dienastə. „Jōn,“ nei nai mīnda uzrōkandəz : „tämpə pōlaks ala juo: bōn, neiku jedsə piudi līb väggi tāuž, un sinnən līb tiedə pāgiñ. Ma iezə neiz unsə, ku sa vołd izgloibən bōnə, un ma tūndəb, ku ūek pāl atgadub sinnən tämpə midegəst, bet ma tōks, ku sa tiera attulkst kodai. Iñe ma sinnən andab ama juvvə tējə, mingi māddən konnə um, set aptōita, ku sa kure juomnaigē äd juo!“

Rōški apmōtləs ma kitəz : „Nä, sinnən um toiž. Tämpə ma vollən äb vančəl pālə ka sugid.“ Ta vol ouli un juva nai minnən, un jedməl ku ma jara lekš, pañ ta minnən kilgə pollīndžəl un pōləz Jumaltə, laz ta mīnda sōrgəg; siz ta mīnda nobutšīntəz nei, ku volks māddən iga pālə škirreməst.

Oikitaji (kuriñtiji) iznägtəz prūtəg. Juond vol ta kil juva rōz, un kabats vol tämmən vel brändiļpotiļ. Tānda ma pōləz, algə ta piejuogə, bet ta atralləz : „Mis niekə, pivadaiga, vajag pa-luštə.“ Ta vol ka kōrd mašinist vond, bet äbuzmaññəməz un palaidəb jedst vol atnustəd pakuriñtəjəks.

Id kabal nobroutšənd, ta īrgəz juodə abrekəməz pālə. Ma maniz jōva, ku tämkəks juvamit äb li. Ta iznägtəz selli muodəg. Piga noädagəz ma täm pāl vančləs.

Mēg volmə 100 verštə L.-stə jarandəz un māddən tul entš bōnə nobroutšə kiļgəz ūek pāl un novodlə koñtš ašbōn māddən noailəb piddəz. Vel vol seffəz kabal broutšəməst vastə māggə un andaməst zignal svilpəks, laz toiz kilgs māggə sīnəd pōrpaññiji volks aigəl entš tie jūsə.

Uzreiz min kuriñtiji entš juobən ulləms sadiz minnən pālə iemōtləs, ku ma um kure aga mingi äbjuva gara.

Ta kōlēz mīnda izviskē mašināst. Ma iz jōda sugid appakkē, mis ni tiemāst. Ta akiz minnēn kurk jūrē vizzē, ul nagrēmēzēks, kusjūs tām sīlmad spīdēst ku suddēn. Irmstē īrgēz ma veržē.

Gīm ullēn voř ku kūren un äbusktēb joudē ta voř sōnd. Ka minnēn sugiz joud un appakkimi, šeda iemōtlēs, ku tiera bōn tōurēd jēngadēks voř ul rišting kädsē. Ma ierabiz tāmmēn dūrēks nei ku ver id spritsiz; bet se patei tām vel ju ullēks. Ni iztuļ tsinēmi (aplēmi) 400 brout-šajēd jeng un nōvā pālē. Mēg vořmē nobroutšēnd piddēz sie kuožēn, kus voř zignāltē ändamāst, un punni zignāl voř kierdēd mäddēn vastē.

„Bōn! Bōn!“ ienutiz ma jara ädagēn.

„Sa kure, sa kure kad ellē!“ kuriñtiji òrēz, un iznāgtēz, ku tāmmēn sīlmad sadakstē vōntsast ulzē. Mēg tsinēzmē pids mašin pōrantē mōsē; ta pidiz mīnda nei vizastēz, ku ma set nei vōiž palikkē, tām gīm spīdēz el luštēs.

Min sīlmadēn pilēz ama min jelami jedsē — lapsēst voltsē koñtš eglēz pāva sōni — ma mōtlēz il nōv un iga. Naiz pōlami skaniz minnēn kuorēs.

Ma iemōtlēz il bōnād briesmēg saailēmēz, il ievaindēd rāukēmēst un savodlējēd drougēd un sugud zālēmēz, kis eñtš armādi äb atsōtē emiñt jelsē. Iznāgtēz, ku volks tiera slundē aizlānd, un bōn ailēz eñtš kālman vastē.

Ašbōn pietulab mingēz minut perrē, saartēb un nota-pab sadiñ roušti.

Jeng tōž pigā lejast atstōjē, siest ma neiz, ku äbvondzi um bōn ienaidnika kädsē. Periz joud savōttēs ma attei id kād vāldiñ, izvōtiz siekēks eñtš veis, ambādēks attei sie vāldiñ un īrgēz siskē ullēn gīmē un rindē. Iž ma voř no-muotšēn ka ulmiel sōni. Pā paliz minnēn ku tulzē. Ma siskiz tānda nei kōgiñ koñtš tikkiž mašinsižalī tūm pie-plūdēz īerkēks.

Perizēks ta min atlaskiz, ma patōmbēz sidvazar un ändēz siekēks tāmmēn il pā, nei ku ta iz sōita emiñt ilzē nūzē.

Dzīkseld tām vōntsas vołtē piepaistēnd, ta līdzinīfēz emiñt zvērēn ku rištingēn. Min rabbemēzēst sadiz ta sālgañdžēl lokomotīvstā ulzē. Tuliñ ka bōn aizailēz kiłgřekkēn piddēz. Sāl māddēn voł iekierēmēst, laz āndag ašbōnēn ūekkē. Ma īrgēz andē svīlpidi. Strōdnika juokšēz nōvē sōni noādagēn. Kolm minut perrē voł ašsēn tulmēst. „Kōlēgēd iebroufšē kiłgřekkē!“ strōdnika nutiz: „Voi ād nātē, ku ašbōn līb jūsē? roikagēd! Jumal perast!“

„Appidagēd ašbōnē!“ nutiz ma nōvē irmsē!

„Pa-obba, āb vōi emiñt,“ ta ȏrēz: „Kiłgřekkē sillē, laz Jumal tāddēn äbtēg!“

Ta andēz ašbōnēn zignāl broutšē ju lougi. Il sie aiga minnēn izvoñtstēz ieurgē kiłgēz ūekkē.

Aigē voł setset, viž zekund perrē volkstē molmēd bōnēd saailēnd.

„Paldies Jumalēn!“ iznutiz ma pollīndžēl saddēs. Pizard juokšēst pids poskidi, un ma šnuksēz ku piški läpš. Strōdnika mōtlēz, ku ma um jara nārbēn. Ta kastiz minnēn gīmē kīlma vēdkēks.

Min bōn sai merk kāddē riktigēs aigas. Mitikš broutšijist iz tieda, kui ležgēl ne vołtē nōvēn jūsē. Jegas řantsēs neiz ma rousti appakkēm un butšintēm — kui k'evammēlistēz mēg mingēzkōrd jetamē ikštoista jumalēks! Ver minnēn juokšēz pids kaggēlt un ma tūndēz ēntšta diktē väzzēn ver nojuokšēmēz perrē.

Ullē oikitajiz liedistē sīnēd vaisē. Miel jūrē ta jedsē nōvē iz uo tund.

Apmōtlēs il briesmēg notikēmēz ma vizastēz apvōtīz noandē Jumalēn ēnts ju kougēz jelamēz. Kodai tulstsē ma tikkiž izkitēz naizēn, siz mēg pañmē pollīndžēl un kitizmē Jumaltē il izgloibēmēz.

„Jōn,“ nai kītēz: „Ma ju tiedēz, ku Jumal tōb sīnda ēnts jūrē vēddē. Se um Jumal kutsēmi.“ Tāmmēn vołtoiž, ma piejeliz Jumal armē eītš sidamēs.

Notikemi sai aššə amadən feutəbəks, un min ienus-tistə pa-ežməz maşinistəks. Siest aigast ma um sadad ašbənədən sies kuožəs piddəz nobroutşən. Jega kōrd tenub ma Jumaltə il tām armə un il uskijəz naiz! Äb volks ma naista külən un volks ma piejuond neiž ku kurintiji, mis volks siz iztund!

Škelm.

Miez rattədəks broutşəz pilsətə. Sür tämmi vət rattəd sizal voł piesidtəd k'eudkəks vizzə. Pom, pom, pom, pōm-partəz ta rattəd döŕžəməz jūsa.

— Kienta nei sur guodəks vībəd, barabanəd rabbə-məzəks? kiziz pimdi sanč!

— Tija läb tātaməst sōmə; sur škelm läb tīnə sillə puggəm, kitəz puoga, iza valdnika, kovaləstəz.

— Voi se vana petaji, vel väldiń päzub ka, kien tied amüstəz juva nādəd?

— Kis tōitab musta tiedə väldaks, ūškamōrad saldəks, sež junkərz tsérəm läb un mōmēdī nana jüst vēdam.

— Kil ta vēdab kielstə un rōpūngast. Ma mädləb tānda juva nuořt päusti. Ta ju ka min silmad jara vīz — — —

Miez pilsətəst kod puolə ruoikəz, sur škelm vōtšə iekəz, luštəks lõləz idstid link tank, link tank...

Mõlə laskistə Škelmə väldiń, un jōva ežməz kōrandsə īrgəz ta eñts silmi nägfə: pań mied strīdəm, rīləm un tapləm.

Toiz kōrandsə lekš ta vel ju ulləks: Škelm ajiz mēdī dalbadəks un vaiməd ažadəks īdtoizən sälğə, nei ku müdī puol jelsə set eitə...

Kolməz körandsə tőitəz ta rujadən tierairgə, nälga-kändajədən leibə, jarakilməndən lemđi, väzzəndən joudə, itədən luştə, bet tei ta pavissəm toistəz,toi tieradən ruijə, rikkədən nälğə, pań dūşigəd kārtam un pāgin mūdi narmədəks sañfəm.

Nelləz körands ta ajiz naist un lapst irmstə urgəm.

Vidəz kuožəs ta rikiz kodažad, rabiz läbdə ulzə, ukst kaškə un tei vel mūdə sködə.

Küdəz kuožəs ta tei mūdī muškizəks un puolülədəks, vōtiz skuoldəd roudən kovaləz un prötigədən miel.

Nei reizəz ta jeddəpēdən, nilgəz tuontidi, puoštəz miljonidi, konts perizəks pitkaknōb — mustastrazdəz mötsas tämmən jürə lindəz un vōt puoi katki knōbəz. Buł buł buł, juokşəz siz škelm pids mödə laigald.

Set itə ieldə.

V. pilsäts voł izskirrəməst sotəb kizzəmi, un Kent jemənd vanıtləz pierökantə miestə, laz ta āndag eñs iel brändil vastə. Nānt kūž aigast vannit puoga Añdrəks piesadiz jeman. Ōdən jedməl şeda pävə, Kent piškəz puoga mag-gəm pansə kítəz: „Añdrəks, piepəla ka Jumaltə“.

— „Nä, iza, bet siekōrd ma tōb pallə iż eñs sōnadəks,“ kítəz läpš.

— „Juvist, min puoga, se um ka se ama labakəm pöلامи,“ atkítəz iza.

Añdrəks pań pollindžəl alizserkəl izan jeddə un pöлиз: „Armaż Jumal, anda, ku min iza müpə āndaks eñs iel vastbrändilətə. Amən!“

Pietuł uoməg; pilsätsə voł sūr uzbudiñfəmi, naistpuo-fəst pölistə Jumaltə, laz ieländami iztulks vastbrändillətə.

Kent tsinəz un muofşəz ama päva mötkədəks, voi andə iel brändilən pa-juvaks, aga brändilələ vastə. Añdrəks

põlami skańiz tämmen kuoriš lädsə ieländaməz nurm pāl kōd tädkəks. Id pāl voł kēratəd „Brändil,” toiz pāl „Bätz brändilſtə“. Bet ikſtəz ta āndiz eñts iel brändilən pa-juvaks un aizyiskiz tād pālēkēraks: „Bätz brändilſtə“.

Toiz pävan sai izziindəd, ku volks vajag vond set itə ieldə vel un siz volks pilsät pästəd sənd brändilſtə. P'erre lōnagst aigə liedəz Añdrəks tād „Bätz brändilſtə“.

Ta voł külən, ku set itə ieldə um vel vajag, laz sōgə pilsät brändilſtə atsvabinſtəd, un eñts laps tuliz mielstə juokſəz ta pids ielidi un votſiz selləst miestə, kis tām tād noāndaks pietulbdəd kuožəs.

Vīnuznikadən volfə surd pivad, un ieləd volfə tādəd piejuobənd roudkəks. Piški Añdrəks pistiz ēñtšta nānt vaistə lebbə.

Plükst! nodōržəz laskəmi, un lēd lekš leb piškiž Añdrəks Kent sidam. Ikš žüp voł satund strīdə toizkəks, laskiz toiz pāl un lēd ströpəz kuodən Añdrəkst.

Tām aizvištə kodai jema jūrə. Atkutsistə izzə, un ku ta kumartəz il eniš puoga bätz jengə leja, tuł tämmen bätz tōmat se mōtkəz pázə, ku Añdrəks kunagəd emiñt äb pōla, laz iza āndag iel vastbrändilſtə.

Podiz sidaməks ta saakiz Añdrəks kilmə jarakuolən käd, kus vel poiški pidiz tād: „Bätz brändilſtə!“ kienkəks ta voł tōnd kōlə egləz noieldəməz pōrkierə.

Uigali un apbēdinſtəd Kent atsadiz lovvel. Sie tädkəks volks vōind vel jedsə mingəz stuńd atkītə Añdrəks põlaməz pāl un nopiddə tām nōvə. — Izad, voi tēg äd kūlət, pāgiñ tuontə um ēli, kis tādstə ſeda ēñtšta põlabəd? Jumal kizub tād ēli.

Se äbt'eb.

Id vaga mie kädst kizistə kōrd, kui ta nei mierəg un luštigəl vöib volda, koks kil ta um joutəm un sagdəst pütəkst tündəb.

Miez sēltəz: „Uońdžel, ku ma ilzə nūzəb, vanīləb ma kolm aža pālə. Ezməks nustab ma eńš sīlmad ilzə tovvə puol un mötləb, ku säl um min kaitsiji un sōrgiji. Siz vanīləb ma mōza mō pāl un mötləb, kui veitə um minnən täsa vajag: set kālma, kus kōrd atnovvəm läb. Perizəks ma vanīləb eńš immər un näb nēđi, kien um vel ju sliktə jelami äb ku minnən. Siest ma sōb joudə mursə un ma jelab siz luštigəl Jumal kaitsəməz allə“.

Ala juo.

Ala juo, ala juo,
mittə tilkə ala juo!
Jega tilka ellə sötəb,
rištingaru pāstə kōtəb,
rō un vīla tikkiž vīb,
juvvə midegəst äb tuo,
kālma jelsəld lejas lib,
Nälaima set sadab sālgə,
ama iga näb set Nälgə —
siestə tilkə ala juo!

LV 17
2004

d.

Akadeemilise Emakeele Seltsi Toimetused X

Neljas

Liivi lugemik

Tartu, 1924

Nel'l'õz

līvōd lugdōbrōntōz

Tartu, 1924

HY SUOMALAIS-UGRILAISEN LAITOKSEN KIRJASTO

107 081 5723

HELSINGIN YLIOPISTO
SUOMALAIS-UGRILAINEN LAITOS

E. Ü. "Postimehe" trükk, Tartus 1924.

Līvli ma uob.

Livli ma uob un pa-livlizōks ieb, kuńtš tulab kālma un tutkam min' tieb.	Izad at mäddōn jettōnd sie mjer, lapstōn ma jetab ka eńtš izad vjer.
Tōvas min rovvōn tās mōs at jūrd. Mäd kēl' um vańim, mäd sugud sūrd.	Lapstōn ma jetab ka eńtš izad kiel, rānda un kōnkad un — rāndaliz miel.

Livli ma uob un
pa-livlizōks ieb,
kuńtš tulab kālma un
tutkam min' tieb.

Kalamiez.

Bäs ārmastust.

Bäs ārmastust uzkazzōn ma,
końtš sindōn passoul'ōz ;
bäs ārmastust vol' minnōn ka
leb passoul' blańd'ōmōst.

Siz kuolōs ka äb kültō tō,
ku ma sōb ārmastōd, —
laz kuolōs minda vōtag mō
vel vastō nopolgtōd !

Kalamied loul.

Abt' Jumal jelgid näntōn tied,
kis mjer pāl jellōs ātō ;
Sinst vodlōbōd ne kalamied,
eńtš von Sa näntōn sātō,
siest äbvonst nēd'i vöida ka
un tävta näntōn läjad
eńtš kaladōks sūr arm puolst Sa,
siz pütōks mäd äb väjast.
Sin joud, kien tikkiž vöimi käds,
võib mjer un jogud siddō,
Sa tūl un vaga silmōl nāds'
vöid sātō aga piddō.
Meg pālam, sāt mäd lōda pāl
Sinst von, mis vjedstō sāksmi, —
sūr luštōks meg ju amad vēl
ids kubs Sin tjennō tāksmi.

Piza, 1922.

Ul'i Kōnkamäg.

Veijōmiez.

Sińní mer un sūrd mjer lainōd
mūrdabōd tām lüd'i, pād,
pimdōd ied un sūrd sigztovvōd
nōvō ieltō svil'pōbōd, —
sellī jel um kalamiedōn
rāndanaigas livōdōn.

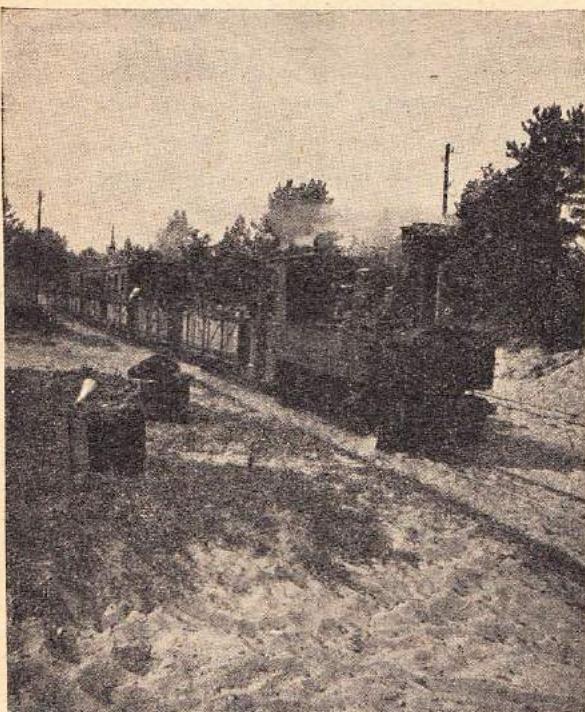
Lūž, 20 IX 1923.

J. Belte.

Izandōd tie.

Se vol' kuod'ōn 26 pāvan april kūdō 1860 aigastōs,
ku ne izandōd vol'tō attunnōd tānō Vaidōl Zuonkō kōrandō

un kizistō, voi perimiez um konnō. Perimestō konnō iz uo. — „No, ku perimiez äb uo konnō, siz perinai tokš um?“ — „Nä, perinai um kil konnō“, sai näntōn atkītōd. Siz ne lekšta tubbō perinaiz jūrō un kizistō: „Kus tād jelaid umat un kus tikkiž tād immōtōr um?“ Perinai atkītiz, ku jelaid umat mōtsas kōral’. Ni ne izandōd kizistō tegiž sie

perinaiz kādst, kus perimiez um. — „Perimiez lekš naggōrdōks Rīgō“, kitiz perinai näntōn. „A, kil mēg tiedam, ta um jenrāl-gubernātor jūrō kaibōm lānd. Voddōl, voddōl, mēg tēd’i tōm izopatō!“

Ni ne izandōd kizistō, kus perimie puošid umat. Ku ne ni nei vol’tō kizzōnōd, kus puošid at, siz vagar nägt’iz

näntön : „Vaťē, sitš um perimie vel' Jōń!“ Nei ne izandōd sien jūrō, dūrōd sälgō un kitōm, laz ta läkkō jelaid tagan mōtsō. Se kūliz nēd'i un sūrstō iitmstō ädagōn ailiz mōtsō jelaid tagan. Bet ne izandōd iż lekštō tegiz perinaiz jūrō un it sūrstō kōzast kitistō täm pälō : „It kjerdo-kjerdo tel' sa ilz, ku vōid sa tūlda māddōn iñiz.“ Perinai vol' ruja piškiz lapsōks un sai ädagōm siest izandōd kōza kitōmōst, bet vel muoštiz nēd'i pallō : „Armōd sūrd-izandōd, jetagid min ku mōitiz äb jel taranaigō ulz, aga novēl'ögōd id tał, kus ma vōib sizzōl lādō eñtš ruja lapsōks; ma um iż ka it ruja, ku ma äb vōi täddōn iñō lādō.“ Ne izandōd sait vel emmit kōzizōks un kitist : „Mēg tiedam, mēg sjeda it sjeldō tiedam, ku se um selli izpanmi : ikš äb uo konnō, toi tegiž ruja! Tel' set, ku sa sōd iñiz!“

Siz izandōd pańtō tiesōmiedōn vōtam sie perinaiz lovaldō un vegliz vimō ulz, rattōd sizzōl. Un izandōd sōna pälō tiesōmied vōtistō un vištō ruja perinaiz serkōl tubajeddō. Sāl ullō tubajeds puolkuolōn nai pōliz nēd'i, kis tānda kāndistō : „Laskōgōd vel, armōd veľid, min neijen tubbō tāgiž, ku ma sōks vizzō ed'om; ma um pōl'az, ma kilmab mōitiz jara.“ Ne kāndajist siz neijen kūlist, ku laskist täm väldiž. Bet ni se perinai vol' neijen nēd'i pal-lōn un vol' nei saädagōn, ku ta iz sōita kādō eñtš jālgadōks emmit, — un roppōs pids mōdō vol' ruja naizōn lēmist eñtš kod tubbō.

Ne, kien perināista vol' rattōd sizzōl vimōst, eitō vodlōm tubajeddō. Ku ne iz vōitō tānda tāgiž novodlō, lekšta ne tuoista kōrdō tubbō tämmōn tagan, izandōd ka iñō. Izandōd lekšta tegiz lova jūrō un öfistō, mikšperast ta äb tul mit sugid. Siz se perinai nonärbiz jara, un mēg iz tiedam, voi ta ni um set noädagōn aga ädagōmōst jara loppōn. Un emmit ku sada vol' sitš rovšti, kis tikkiž sjeda neistō.

Bet izandōd tuoista kōrd pavēl'istō eñtš tiesōmiedōn, ku näntön un perinaiz sāld lovald vōtamōst, kāndamōst ulz un vimōst rattōd sizzōl. Ne, kien izandōd pańt tānda vim ulz, ne kitist : „Ta um paldīz piga nokuo-

lōn, vu tānda vōib nei vīdō?“ Izandōd kitōst: „Se um set tām juva izpanmi; ta set nei izpanub neka jaranārbōn. Ta mōtlōb, ku siz ta sōb jettōd kodai. Mād sōna pāl vīgōd tām ulzō, pangōd rattōd sizzōl un kitōgōd tām vījizōn, laz vīgō Duoñigō un atāndag Duoñig doktarōn.“

Ni ne nēlā rištingtō — kakš moizō tiesōmiest un kakš moizō vagartō — ne nustist piškiz laps āl jara jedstō, vōtist perinaiz lovald un kāndist rattōd sizzōl, neiku se perinai iž iz teda mittō midagist. Siz lekš tuoista kōrd tāgiž ikš nēsti un vōtiz sie kim nādil’ vannit laps id jo sūřimiz, mingiz seis āigast vannit laps kādst, vōtiz sie piškiz, viž ulz un se sūřimi ei rāvkōm tagan. Rōz um ta vodlōn nei kōgiň, kamāt vagar piškizōks um nolānd jara ulzō, — nei se seis āigast vannit lāpš (Jōní um tām nim) āb uo tuod’ōn emmit tubas pil’ō, juokšōn rāvkōs randō. Ku āb volks jumalōst ikš sūr rišting (Jōní Kandis tām nim) gad’d’ōn sīnō, siz se piški kil ikšiggiň volks mjerrō noailōn un jara nou-pandōn. Bet se sūr rišting toi tām kodai tāgiž, toi eńtš kād jūs tām sīnō rattōd jūrō un tōž sie laps noandō jeman, laz se tānda prat’ōg. Ta iz sō vel midagōst nokitōm, ku jōva ikš sūr-izand rabiz tāmmōn nei il’ pā, ku tāmmōn Irgiz ver sōrmōst juokšō un tāmmōn vol’ lēmōst kōgaz.

Mitikš rišting iz tuod’ sīn ležgōl lādō, amad vańtl’ōstō kougon jara ädagōnd un pāgiň rovšti nei rākistō, neka Kuolkas Engōlmań-soda āigal. Engōlmańnōd rovšti vel iz tapat, ne set kutsistō mūd’i aigō, bet sīd ne kil tōš pigataga jara tappō sie joutōm perinaiz.

Ku ni vol’ se perinai sīn rattōd sizzōl nopandōd, siz moizōmied pańtō sīn iž ka sie imbiz laps un sie, kis mjerrō tōž ailō, un vel kolmōnd laps, 11 āigast vannit Didža. Ni ne kolm lapsta un perinai vol’tō id mōmie perimien noantōd, laz vīg nānt Duoñigō. Un se perimiez Irgiz broutšō, laz kil perinai volkō vel neiiž pagalam, nei ku ta vol’ ulzō kantōd. Izandōd vol’tō pannōd zōldatōdōn ka tānō Vaidōl tulmō, bet ne ist uot neijen joudōnōd, ku volkst Zuon-

kōl sōnōd, un vol'tō Sānag-kila kuožōs pütōnōd nāntōn vastō, ku ne izandōd tāgiž lekštō.

Kakš pil'gōmt piški imbōlápš vol' rävkōn itō rävkōmōst. Ku ta perizōks um vond vägi jennō norävkōn, siz ta um iend vägiž ka puol-närbon. Ama ie ne vol'tō broutšōnōd, set toiz pāvan ne vol'tō attunnōd Duońigō. Säl siz doktar vol' nāntōn siedō andōn un pjerrō pand lazrettō, kus ne vol'tō kōdōks pāvvō. Ku perimiez Ándrōks tul' Rigōst kodai, siz ta lekš Duońig-izand jürō pōlam sjeda il' eńš perinaiz. Siz Duońig-izand vol' vēl'ōn, laz tuogō kodai eńš naiz un lapst.

Kis kil sjeda vōib izkēratō un izkitō, mis ne sūrdizandōd sitš teitō un kui ne jelistō. Se set vōib sjeda sa-mōtlō, kis sjeda iż neiz un jūsō vol'. Bet ne, kis sjeda atō nānōd, ne mādlōbōd ka sjeda, kamät läbōd kalmō!

Zuonkōl, 25. IV. 1862.

Pētōr Berthold
taganiend papiersti.

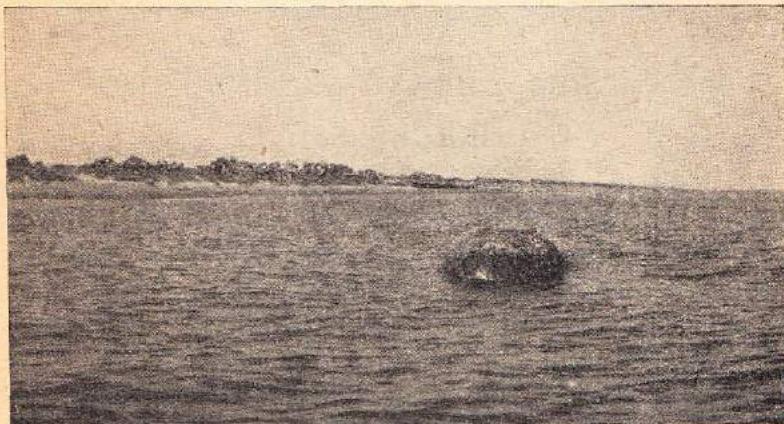
Līvōd kulturtie jōvgō rāndas.

(Ulzōvōttōd kabal īd vana līvliz privatkerast, mingiz ta vol' keratōn eńš sugudōn siz, ku Līvō pagast iz sō novel'd'ōd).

— — — Duońig-pagast um ieārmastōn mād vil'lō, mād kōfamōd'i, mād mōtsidi, mād nitidi — tikkiž, tikkiž, mis set māddōn tal'sō, mis kaladpańšō um, set mēd'i eńšta ne äb vōitō ienādō, laz kil még nāntkōks uomō ku vel'i-dōks aplānōd: kolm verštō laiga mōvirki set sōb māddōn antōd neiku pińidōn ne lēbasurmōd, mis rikkō mie lōdast mō sadabōd! Se um Duońigōst iks bās uitō āndami. — Sadiń aīgastidi līvōd umad täsa kivd'i-kāndidi mūrdōnd, nitidi pūstōnd, rjekidi tienōd Sińizmäg sōń un vel jo kōgaz. Ma mādlōb, ku min tōťi vel kitōz, ku līvōdōn vaństi aīgastōz um vond tiemōst brigdōd rjek lēb dräggōnd mōtsad Viđ'ōl-mäg sōń, un sie rjek um līvōdōn īdō kabal

vond eātš nōgō puolst pidamōst kōrdōl. Sāl livōd umad pāgiń iggō un ka vierda valanōd!

Kus siz ni umad ne tied un isāndamōst, mis min āigal sāl sait lebbō vjedtōd?! Voi vol' māddōn kōfarjek, voi vol' māddōn nitōdrjek! Sjeda saimō set siz, ku Sin iza, min ārmaz vel' Didrik, vol' emiń kōrd Vāntō broutšōn un sāl pallōn atvēl'ōmōst ūži rjekidi tiedō, juo Duoñigizand un pagast kieldōst sjeda jära, nāntōn äb vol'l'i bri atvēl'ō ūži rjekidi tiedō! Ma ka siz (nei eātš kolmkimdō āigast tāgiž) eātš jal'gi iz novat: kei Duoñigōs, kei Kuolkas, kamät

izsaimō rikkōd lōdast atvēl'ōmōz eātšōn kōramō rjek papit-kald Pallōn-suostō Pōddōr-suodō sōń un nitōdrjek il' amad Kure-suod, Laigad-suod Baža mōtsō sōń. Sāl Vaidnikad un Sānagnikad jelistō un jelizōm neiku siprikist iezō un pävvō kamät saimō eātšōn jennō-veitō broutštōbrjek, — mōitōz vol' broutšōmōst Pitrōgōld immōr. Ku ni mēg uomō sāl neijennō eātš lūd'i murdōnd, kulturtiedō tienōd, kui kil Duoñig uztuod'ōb māddōn sjeda ni jära vōttō?! Un voi siz rikl'ig mēg volksmō siekōks nōvsō? Un voi siz todstōz mēg iž vāgiž pil'ōs vēl'ōm sjeda un vel jo emiń — sjeda äbt'ōm eātš vailō strid'ōs? — Mittō kunād, mittō kunād!

Sigzō 1923.

Tād vana Albinus.

Līvõ kōnkad.

Ma vol' piški kalamiez
jõvgõ rāndas lālam ties,
pävvõ-iezõ mgers ma sīd
kal'di vejiz lōjas id.
Mōmied mīnda pikstõst kil,
tul'tõ baraks rāndõ sil,
mīnda nādõ ka ist tōt,
tōst min sug täst jara kōt'.

17. XII. 1923.

Bet ma kitiz mōmien nei:
mis ma sinnõn sliktõ tei?
ma sin kitõb sjeldõ tod —
jeta minnõn sa min kod.
Tās äb äbtõ mingi mōn' —
Kuolka nanast Lūžõ sōn'
amad kōnkad akurāt
livõd pjerast luodõd ät!

Vāldapā.

Kui vana Zuonkõ skuolõ lädsõ rikkõks sai.

Se vol' vanšti äigastiž, ku vel kloušāigad vo'l'õ. Set mingi õra siz um sōnd kloušõst vāldiň, un sel'l'istõn izand um izrentõn mōipāikidi. Ikš nēsti um vond ka vana Zuonkõ. Vägi lälamstõz um vond strōdõmõst, laz neijennõ nope'll'õg, ku eñts naiz un lapst vōiks uzpiddõ un izandõn vel rentõ aizmaksõ. Vonnõd ka akurāt sel'l'õst sliktõd äigad, ku amadõn um diezgan knappõ käd jūs vond. Pāgiń perimēd'i kis äb uotõ vōinõd izandõn rentõ aizmaksõ, un nēd'i izand um tōitõn kōrandišt ulzõ viskõ. Bet vana Zuonkõn at vonnõd rikkõd sugud Duoñigõs. Ta aizländ nänt jürõ un izkaibõn eñts äda, un sugud attõ neijen äbtõnd rökõks, ku vana Zuonkõ um sōnd rentõ aizmaksõ. Ta apēd'õn nei ku pietulab un nobroutšõn Duoñigõ izand jürõ un iž um vond vägi kōzzi siestõ, mikš nei äbrikt'ig um passoul'õs se jelami: se kis iž mittõ midegõst äb strōd, se jelab sūrs knaššõs nīnsõ un sieb amd'i saldõmidi, bet tämmõn, kis ta pūlõb un strōdõb ied un pāvad lebbõ, tämmõn äb uo pigataga juvist nosiedõ un mit sug neijen äb sõ, ku vōiks guoñig rentõ aizmaksõ. Aga tämmõn äb volkstõ sel'l'õst mōtkõd sugid mielõ tun-

nōd, ja äb volks vond sigzō vägi ljeggi rjek un kolm-kimdō (30!) verštō broutšōmōst Duońigō — siz amadōn ju.. sidam ieb zälōmōks tävz il' sel'liz äbtaisnib. Bet mis sa vagamiez laz tiegō, set broutšōmōst idstid eńtš rjekkō! Un ka vana Zuonkō um aizbroutšōn, jo krietnō liv äb tund sel'list ažžō, mida ta äb vōi notiedō.

Ta aizländ ninōizand jür. Säl attō ju pāgiń perimēd'i jedsō vonnōd. Mūnda, kien um juvist izländ, se um slavińtōn juvvō izantō; mūnda tegiž, kien miel pjerast äb uo iztund, vond kőzzi izand päl un astōn kruogō vol glōz sizzōl eńtš kőzzō sliktō izand vastō jara upantōm. Vana Zuonkō izvańtlōn, izkültōn un astōn trepišt ilzō, ju bäs maksamōt neikuinei väldiń äb sō. Ieländ izand jür sillō, nobutšińtōn izandōn kindörbüdō, sapand kaggōlkrizdak juvist, nokjevtōn un kitōn, ku ta um tund sūr un armō izandōn rentō aizmaksam. Izandōn gīm um iend tulīn möitōzōks, un vana Zuonkōn pa-brinōmōks ta pand, laz Zuonkō apistag, końtš skrivōr pietätōb sie röntōd sil un savōtab rō. Ledruošińtōd izand juva mielstō, vana Zuonkōn um iend ju sūr dūš un ta um atkitōn amad izand kizzōmōst pälō: il' möipäika būšōn, il' vil'a un munt virtšapt-azad atkitōn druošō un sjeldō.

Siz ka tämmōn attō tunnōd mielō ne mötkōd, mis ta pids rjekkō vol' mötlōn, — un vana Zuonkō tegiž um kőzińtōn un iend pavissōm punizōks un parōz äbi um vond ka tämmōn eńtš jedsō. Izand pavańtlōn täm pälō un kizzōn, mis tämmōn viga vol'lī. Vana Zuonkō äda-gōn kil jära, bet ikštōz savōttōn dūš un kitōn izandōn: „Tsienig, žālig sūrizand, ma pids ama rjekkō broutšōs mötlōz id un mötlōz, mikšpjerast minnōn, kis neijen pūlōb un strōdōb, äb uo guod'ig leibō nosiedō, un Täddōn, ou'lī kordō izand, kis Tēg midēgst äd strōdōt, bet Täddōn at idstid tsepitōd un amasuggist saldōmōd un vinōd lōda päl; Tēg jelatō sūrsō nīnsō, bet minnōn um jelamōst rānda kōnkiš jövgō sizal!“ Izkitōn nänt sōnad, vana Zuonkō um vond ama lebbōld noigtōn. Tämmōn um vond sūr irm,

ku izand äb ie kōzizōks, un ta um irgōn nozälō pigā, ku ta nei um kitōn, ju pjeksō ta ni neikunei sōb. Izand vańtl'ōn sel'liz strēk täm päl, vana Zuonkōn amad bikšōd attō veržōnd, bet siz izand panagrōn un kitōn: „Ja Sa äd volkst minnōn sel'l'i juva perimiez, siz ma volks kil pand Sinda nopjeksam, bet ni ma sinnōn kitōb, mis Sa tōd tietō sōdō. Se juvam, mul'ki, tikkiž tulab minnōn skuolstō: ku Sa ka volkst skuolsō känd un oppōn, siz Sinnōn ka volks se iž juvam.“

Vana Zuonkō tōvastiz noklańnōn izand jedsō, saldōstōz nobutšińt'ōn täm käd, vondzistōz sōnd trepišt ala un broutšōn kodai nei luštingōl ku brūdgana, siestō ku ta bäs pjeksamōt um vāldiń sōnd un ku izand um andōn tämmōn nei juva nōv, ku skuolō lädsō vōib sel'l'i iž sōdō nei ku izand. Ka kruogō vana Zuonkō um sie luštōks jära unnōn un aššō-knaššō vond konnō tegiž. Nopästōn ibiz mōzō, ielānd tubbō, nosiend ūdōgiži un pand maggōm. Pietund perinai jūrō, apistōn lova aiga päl un kizzōn, kui juvist siz Duonigs ka izlānd. Vana atkitōn, ku um lānd kui um lānd, laz perinai set pangō sil'kōd kärpō un lēba kot'ľō — ta lēji uońdžōl skuolō. Perinai um brinōn kil un sarabbōn keiži kubbō, bet vana emińt' midēgst äb uo kitōn, ku laz set pa-vodlōg, kil äiga iž nägt'iji ku ta liji izand un nei jedspēn. Perinai kil midagōst äb uo samoištōn, bet emińt' äb uo kizzōn ka, sapand set lēbakot' un puggōn ka aššō vana kilgō maggōm.

Uońdžōl nosienōd bruokstō. Vana Zuonkō apēd'ōn tegiž neiku volks izand eńtš jeddō lēmōst, un astōn skuolō, lēbakot' sālga päl. Ežmi skuol vol' siel äigal rāndas seis verštō Zuonkō kōrandst Koštrōgōl, kus paldīń Už-Zuokō kōrand um. Ikš vana skuolmēstar Sokolovskij um sāl vond. Zuonkō nolānd sie jūr un izkitōn, ku ta tōji skuolō tūlda. Skuolmēstar um panagrōn un kitōn, ku rōz pa-obbō ta um attund, laz labak läkkō tämpō tägiž kodai. Vana Zuonkō kierōn kodai tägiž — obbō siz obbō, mis sāl laz tiegō, tulmōst mūpō ju varald.

Un pareizi, toiz uońdžōl vana Zuonkō um aizlānd varrō ju varrō, bet vel tūm skuolmēstar sōtōn kodai tāgiž un kitōn, ku pa-obbō vol'ī attund. Vana lānd diezgan kōziz mielkōks kodai un kolmōz uomōg tund jōva tulīn pjerrō puoldō iedō skuoltuba jūr un kloppōn läb tagan. Iztund dienastneitst un kizzōn, mis ta tōji, ku skuolmēstar vel maggiji. Vana Zuonkō pallōn, laz ta pakitōg

Līvō vannō muodō örōnd.

skuolmēstarōn, ku ta um ju attund un ku aga ni lib varald diezgan. Dienastneitst lānd un nustōn skuolmēstar ilzō un izstōstōn tämmōn, mis vana Zuonkō vol' kitōn. Skuolmēstar um vonj it kōzzi, ku tānda ie aigis ajab ilzō, bet irgōn apmōtlō, ku volks vanaks nei prōtig izrōkandōmōst, un pand neitstōn vana Zuonkō sillō nutam. Sāl siz skuolmēstar izsel'tōn, ku ta um pa-vana skuolō lēmōz jūs, ku

sel'i vana rišting äb vōi ieoppō emińt' midegōst, laz sōtōg labak eńts läpši skuolō, ku näntōn kil aga tulab mingi juvam skuolstō.

Külon sel'iz opatōksstuńd' skuolmēstar kädstō, vana Zuonkō länd közzi kodai, siest ku sūrizand tānda um skuołoks piepjettōn. Säl uzreiz jälga atrabbōn id piemdōz aza vastō. Vana noluotšon vańl'om, mis säl rikl'ig vōiks volda. Vel um vond dikt'ō pimdō. Ta noakkōn sel'iz piemdōz kjera neiku nōgōst un pistōn kabatō, kil ju konnō sōb nādō, mis se pa-aža um.

Aizländ kodai un pand maggōm. Nomaggōn sūr välda sōni, siz nūzōn ilzō, nosiend bruokstō un länd vańl'om, mis se pa-aža um, mis ta skuolstō tuldsō um ljevdōn. Bet mingi brinōm tämmōn um vond, ku ta väldiń tiend un sjeldō papierro um saddōn sälđō ulz. Vana um izluggōn: kimtuontō rubil't' ailōn plit-tubbō. Sie luštōks vana akkōn perinaizōn immōr kaggōl un irgōn iekō, neiku perinai um mötlōn, ku vana um iend — laz tovvōtōt'i sōrgōg! — mul'kizōks. Bet ku vana um izkitōn, kuijen rōdō ta um ljevdōn skuolstō tuldsō, siz perinai ka um iend luštigölk̄s, un ne norōkandōnōd, ku mitidōn äb kit il' sie rō, ja mitikš tagan äb votš, ju mötitiz ku sūrizand sōb kultō, se vōtab jära tikkiż un siz lib tegiż taplōmōst nālgaks.

Sel'iz äiga ne at nojellōnōd, mitikš äb uo sie rō tagan votšon un ne iż amūstōz ka äb uotō länōd il' sie pl'opōm. Säl, id pivad äigal, um atbroutšon perinaizōn sōzar Duońgst. Sie sōzar miez um dēńōn Duońig nīnsō pa-kazakōks, zińakāndajizōks. Un ni va perinai sūr luštōks, ku sōzartō äb uo nei kōgiń nānd, lorikšon-lorikšon końtš izpl'opōn sōzarrōn, ku vana um pāgiń rōdō ljevdōn un ku ne ni attō rikkōd. Sōzar aizbroutšon Duońig, izkitōn tegiż eńtš mien, bet se um mötlōn mingist juvamt izand kädst sōdō, izstōstōn tikkiż izandōn. Izand um andōn Duońig tiesōn tjevtō il' sie, un sē um izsōtōn id mie sallōz izkuldōm il' sie rō. Miez um aizbroutšon randō un pids kil'd'i kizzōn, bet mitikš äb uo vōind midagōst izkitō. Miez um

aizländ iž vana Zuonkō jūrō kizzōm. Vana Zuonkō um kindōn nurmsō. Miez pielānd jūrō, andōn juvvō pāvvō un tuliń kizzōn, voi se um toiž, ku ta um pāgiń rōdō ljevdōn. Vana kitōn, ku se um toiž kil. Siz se miez um kitōn, kuna se um vond. — Nä, siz vol'ti vond, ku ta vol'ti skuolsō kānd, ku ni vana vol'ti sel'li iž sūrizand neiku Duońig baron, set ku eńtš tiedō ta tōji jellō neiku jedsō. Miez

Livō utō muodō örōnd.

panagrōn, aizbroutšōn Duońigō tāgiž un izstōstōn vana Zuonkō sōnd'i. Amad at il' sie magd'istōz nonagrōnōd, un izand pand kazakō ama naizkōks nopjeksam, mikšpjērast ne sel'iži passakidi attō stōstōnōd. Bet vana Zuonkō set um slavińt'ōn eńtš slavińt'ōmōst juvvō izantō, kis um andōn tämmōn sel'iž juva nōv, un um krietnō uskōn, ku set skuolsō kāmōzōks vōib ama kjevamstiz rikkōks sōdō. U

vel paldiń vana Zuonkō um skuoltōd miez un rikaz izand,
aš ta äb uo tegiž jo joutōmōks noiend aga jära kuolōn,
missōst amad garad illō un allō tānda laz sōrgögōd.

Koštrōg, 27. VI. 1924.

Passakadjora.

Koštrōgkila himn.

Mäd Koštrōgkilas rāndanaigas
rovž atō juvad, luštigōl,
äb uo passoul'ōs tās laigas
nei juva äb ku Koštrōgōl.

Laz ullō volkō tōla kīlma,
bet Koštrōgōl um lem idstid,
um ustōb täsa jega silma,
tävž ārmastust rovž atō id.

Mēg kubsō tiemō eñtšōn kūzō
tal'zpivad ödōn idsō miels,
mēg kiñd'öld altōm palam pūzō
un lōlam amad livōd kiels:

Mäd ama tōvrōz Koštrōg rānda,
kus sindōnd, kazzōnd, jellōnd mēg,
sin Jumal ammō vonnō ända,
laz Koštrōgkila ēdrikšōg!

27. XII. 1923.

Valdapā.

Tal'zpivad loul.

Tämiezō Jēsō jürōn,
ku mōdō katab lum, —
sie jürōn, vanan sūrōn
üž oksa kazzōn um.
Se kientō vodlistō
ju amustō, um tämiez
ni irgōn ēdrikšō.

Ire.

Sie tōvrō ēdrōm ändiz
Maria amadōn.
Mis ta eñtš lejas kāndiz,
um sindōn tämōdōn.
Nei Jumal tōmi vol',
ku Puoga tämmōn sindiz
Betlemōs, Jūdōmōl.

K. Stalte.